

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA MANAGEMENTU

Negativní jevy ve sportu

Negative phenomena in sport

Student: Josef Bařina

Vedoucí bakalářské práce: doc.RNDr. Irena Durdová, Ph.D.

Uherské Hradiště 2010

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně příloh vypracoval samostatně. Všechny prameny, zdroje a literatura, ze kterých jsem čerpal, jsou v práci řádně uvedeny.

V Uherském Hradišti dne 7. 5. 2010

.....

Josef Bařina

Touto cestou bych rád poděkoval doc.RNDr. Ireně Durdové, Ph.D. za odbornou pomoc a poskytnuté informace, které mi pomohly při vypracování této bakalářské práce.

Obsah:

| | | |
|----------|---|-----------|
| 1 | Úvod..... | 8 |
| 2 | Teoretický úvod do problematiky..... | 10 |
| 2.1 | Tělesná kultura..... | 10 |
| 2.1.1 | Tělesná výchova..... | 10 |
| 2.1.2 | Tělocvičná rekreace..... | 10 |
| 2.1.3 | Sport | 10 |
| 2.2 | Sportovní etika..... | 12 |
| 2.3 | Fair play | 13 |
| 2.4 | Negativní společenské jevy ve sportu | 13 |
| 2.5 | Metody a techniky výzkumu použité v předkládané práci | 15 |
| 3 | Negativní jevy ve sportu..... | 17 |
| 3.1 | Nadměrná komercializace sportu..... | 17 |
| 3.1.1 | Pozitivní a negativní stránky komercializace sportu..... | 18 |
| 3.2 | Korupce ve sportu | 19 |
| 3.2.1 | Příčiny korupce ve sportu..... | 21 |
| 3.2.2 | Možnosti prevence korupce ve sportu..... | 21 |
| 3.3 | Doping | 22 |
| 3.3.1 | Organizace bojující proti doping..... | 22 |
| 3.3.2 | Doping ve vrcholovém a výkonnostním sportu | 23 |
| 3.3.3 | Doping v rekreačním sportu..... | 23 |
| 3.3.4 | Možnosti prevence doping..... | 25 |
| 3.4 | Agrese a násilí ve sportu | 26 |
| 3.4.1 | Typy násilí na sportovním poli..... | 27 |
| 3.4.2 | Projevy agrese ve sportu | 27 |
| 3.4.3 | Rozdělení sportu z hlediska výskytu agrese..... | 27 |
| 3.4.4 | Příčiny výskytu agrese ve sportu..... | 29 |
| 4 | Problematika sportovního diváctví..... | 31 |
| 4.1 | Fotbalové chuligánství | 32 |
| 4.1.1 | Rozlišení pozorovatelů fotbalových utkání..... | 32 |
| 4.1.2 | Typologie fotbalového chuligánství..... | 34 |
| 4.1.3 | Fotbaloví chuligáni v ČR | 36 |
| 4.1.4 | Politika proti fotbalovému chuligánství ČR..... | 37 |

| | | |
|------------|---|-----------|
| 4.1.5 | Evropská politika proti fotbalovému chuligánství | 50 |
| 4.1.6 | Možnosti prevence proti fotbalovému chuligánství..... | 51 |
| 4.2 | Rasismus na fotbale..... | 52 |
| 4.2.1 | Rasistické projevy fotbalových chuligánů | 53 |
| 4.2.2 | Politika proti rasismu na fotbale..... | 53 |
| 5 | Shrnutí výsledků šetření, náměty, připomínky | 55 |
| 6 | Závěr | 58 |

1 Úvod

Sport je jednou z oblastí života, která získává stále větší celospolečenskou důležitost. Je jevem, který proniká do ekonomiky, kultury a výchovy, je také součástí hromadné zábavy a volného času. Na sport se můžeme podívat ze dvou pohledů. Jednak může plnit úlohu aktivní zábavy pro sportovce, kteří ho provozují, jednak i pasivní zábavy pro diváky. Sport má řadu pozitivních funkcí, které však v poslední době bývají překryty závažnými negativními jevy. A právě těmito negativním jevům jsem se ve své práci věnoval.

Nejzávažnějšími jevy, které se ve sportu v poslední době objevují, jsou podle mě doping, korupce a agresivita sportovců. Tyto jevy může mít za důsledek nadměrná komercializace sportu. V poslední době přiteklo do sportu obrovské množství peněz. Sportovci a funkcionáři jsou tak schopni udělat pro úspěch cokoli, a to za každou cenu. To se může projevit tak, že sportovci využívají nedovolené podpůrné prostředky nebo účelově porušují pravidla (podvody, faulování, simulování). Využívají se také různé možnosti k ovlivňování výsledků, např. uplácení a podvádění a také další formy podvodů, které odporují nepsaným pravidlům fair play. Jediné, co se počítá je tedy vítězství. Agresivita a odchylování se od pravidel jsou pro některé lidi, kteří se pohybují ve sportu, v pořádku, pokud to pomůže k vítězství. Bohužel to tedy neznamená „jen“ ztrátu významnosti fair play, ale také devaluaci chování sportovců a také následně všech dalších osob se sportem jakkoliv spojených.

Pasivní sportování neboli sportovní diváctví je také zdrojem negativních jevů. V současnosti se problémy s diváky stávají součástí mnoha sportovních oblastí. S nejčastějšími a nejnebezpečnějšími násilnými projevy diváků se můžeme setkat při fotbalových utkáních. Toto nadměrné násilí při fotbale je způsobeno velkou popularitou tohoto sportu. Fotbal je fenomén, který ovlivňuje život velké části obyvatel na celém světě. Některá část diváků přichází na stadion zažít dobrodružství a vzrušení, proto úmyslně vyvolává střety s fanoušky soupeřícího týmu a ničí zařízení stadionu. Násilí fotbalových diváků můžeme pojmenovat fotbalové chuligánství. Z britských ostrovů se vlna fotbalového chuligánství rozšířila do celého světa a zasáhla řadu evropských zemí včetně ČR.

Cílem této práce je zjistit, jaké negativní jevy se ve sportu objevují a jaké jsou možnosti jejich preventivních opatření. Dalším cílem je zjistit, kdo jsou fotbaloví chuligáni, jak se

projevují a liší od běžných diváků, kdo proti nim bojuje a jaká je účinnost tohoto „boje“ v ČR.

Práce je rozdělena včetně úvodu a závěru do 6 kapitol. V první části této práce jsem se zabýval negativními jevy, které mohou souviset s přílivem finančních prostředků do sportu, a možnostmi jejich prevence (kapitola 3.).

Ve druhé části jsem se zabýval negativními jevy souvisejícími se sportovním diváctvím. Jsou jimi fotbalové chuligánství a rasismus na fotbale. Svou pozornost jsem také zaměřil na organizace, které proti těmto jevům bojují. Soustředil jsem se především na politiku proti fotbalovému chuligánství v ČR, kde jsem ke zjištění účinnosti této politiky použil dotazník, týkající se bezpečnosti na sportovních utkáních (kapitola 4.).

2 Teoretický úvod do problematiky

2.1 Tělesná kultura

Tělesnou kulturou rozumíme součást lidské kultury a společnosti, která zahrnuje všechny činnosti, prostředky a výsledky podílející se na cílevědomém tělesném a pohybovém zdokonalování člověka. Přispívá k jeho všestranné výchově a harmonickému vývoji, upevnění fyzického i psychického zdraví a k dosažení co nejdokonalejších a nejúčelnějších pohybových projevů a chování se v rozmanité tělovýchovné, sportovní a turistické činnosti a jejich uplatnění v pracovní činnosti, obraně a životě. Tělesná kultura je významným prostředkem oddychu, zábavy, aktivního, účelného a radostného využívání volného času, a proto se stává nevyhnutelnou součástí způsobu života lidí. Součástí tělesné kultury je tělesná výchova, tělocvičná rekreace a sport [22].

2.1.1 Tělesná výchova

Tělesná výchova je jednou ze složek výchovy, která poskytuje základní pohybové vzdělání, zlepšuje zdraví a zvyšuje fyzickou kondici. Je součástí tělesné kultury i součástí výchovného systému vzdělávání, tzv. pedagogický proces [23].

2.1.2 Tělocvičná rekreace

Tělocvičná rekreace je zájmová, dobrovolná, pohybová činnost volného času zaměřená na obnovu a rozvoj životních sil, upevňování zdraví, vyrovňování jednostranného pracovního zatížení, prevenci civilizačních chorob, k udržování a zvyšování kondice, k osvěžení a aktivnímu odpočinku [3].

2.1.3 Sport

Sport je součástí tělesné kultury, jejíž obsah tvoří pravidly přesně vymezené činnosti osvojené v tréninkovém procesu a předváděné v soutěžích. Znakem sportu je organizované soutěžení, které se vyznačuje snahou po nejvyšším výkonu. Sport jako významný společenský jev je charakteristický jednak specifickými projevy (sportovní výkon, soutěže, diváctví aj.), jednak postavením a funkcemi ve vztahu k ostatním oblastem společenského života (politiky, výchovy, vzdělání, umění aj.). Sport se také vyznačuje formativním působením, aktivní provozování sportu ovlivňuje tělesný, psychický a sociální rozvoj jedince [3].

Podle Evropské charty sportu (1992) jsou sport všechny formy tělesné činnosti, které si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních (organizovaný i neorganizovaný sport).

Podle Sekota (2008) můžeme sport chápat jako institucionalizovanou pohybovou aktivitu motivovanou zvýšením celkové kondice, osobním prožitkem či cíleným výsledkem nebo výkonem.

Dělení sportu:

a) základní dělení podle výkonnosti:

- masový, rekreační
- výkonnostní
- vrcholový

Rekreační sport je dobrovolná zájmová činnost zaměřená na upevňování zdraví, udržování a zvyšování kondice, na prevenci proti stárnutí, obnovu a rozvoj životních sil a na osvěžení a aktivní odpočinek. Rekreační sport úzce souvisí s pohybovou rekreací. Pro svou masovost je rekreační sport cennou složkou tělesné kultury [3].

Výkonnostní sport, provozování sportu s pravidelným a systematickým tréninkem a účastí v soutěžích nižšího stupně, nejrozšířenější a také společensky nejvýznamnější oblast sportu pro svou masovost a působnost. Vyznačuje se snahou po cílevědomém zvyšování sportovní výkonnosti. Vede k účinnému rozvoji pohybových schopností i osvojování techniky a taktiky daných sportovních odvětví, respektive disciplín a k formování sportovcovi osobnosti. Dlouhodobý trénink má vliv na upevňování zdraví, zvyšuje zdatnost a výkonnost, rozvíjí volní a morální vlastnosti sportovce. Je nejúčinnějším druhem tělovýchovného procesu [3].

Vrcholový sport je relativně samostatná oblast sportu, která zabezpečuje reprezentaci státu, diváckou zábavu pracujících ve volném čase a přispívá k propagaci sportu mezi mládeží. Týká se však malé části sportovců (asi 1% všech registrovaných), vysoce talentovaných jednotlivců. Vytváří určitý systém, jehož cílem je zajišťování dlouhodobé přípravy sportovců k vrcholové sportovní výkonnosti. Vyžaduje plné přizpůsobení životního způsobu sportovců

náročnému a vyčerpávajícímu tréninku. Vrcholový sport řídí společenské organizace (ČSTV, ČMFS aj.) za vydatné podpory státu [3].

b) podle věkové kategorie, nebo etapy sportu:

- dětský
- mládeže
- dospělých

c) další dělení:

- organizovaný – neorganizovaný
- školní – mimoškolní – volnočasové atd.
- aktivní – pasivní (divácký)
- amatérský-profesionální atd.

2.2 Sportovní etika

Sportovní etika si všímá negativních tendencí ve sportu a jejich dopadů na mravní úroveň společnosti. Sportovní etika je uskupení norem obecně přijímaných ve vrcholovém výkonnostním sportu jako prostředek k dosažení maximálního úspěchu a jako výraz identifikace vrcholového sportovce zcela oddaného hodnotám výkonu, vítězství a odměny. Prakticky se takto vymezený rozměr etiky ve sportu projevuje ze strany sportovce následovně:

- Sportovec je připraven obětovat mimo sportovní zájmy imperativu úspěchu ve sportu, když soutěžní nároky jsou tak bezvýjimečně akceptovány.
- Nadřazenost úsilí o mimořádnou kvalitu, věhlas, úspěch.
- Přijetí rizik a možností zranění, tělesného poškození a bolesti ve jménu dosažení sportovního úspěchu
- Neohraničenost limitů dosahování úspěchů – sport je chápán jako sféra života, kde je vše možné, pokud je jedinec ochoten postoupit trnitou cestou k dosažení těch nejvyšších met a cílů [9].

2.3 Fair play

Podle Kodexu sportovní etiky fair play znamená mnohem více než jen pouhé respektování pravidel; nese v sobě i pojmy přátelství, respektování druhého a sportovního ducha. Je to způsob myšlení, nikoliv pouhé chování.

Jde tak o pojem zahrnující odpor ke švindlování, doping, fyzickému i verbálnímu násilí, nerovnosti šancí, korupci a nadměrné komercializaci na jedné straně a plnému respektování pravidel sportovního klání na druhé straně. V tomto smyslu je fair play vnímáno jako:

- Respektování pravidel, která jsou základní směrnici pro každý sport a jakoukoli soutěž.
- Snaha o soutěžení ve správném duchu, tedy respektování nepsaných pravidel, která odpovídají obecně slušnému chování.
- Jako způsob myšlení a jednání zakotvený v hodnotovém žebříčku a prezentující se ve všech životních situacích jako životní postoj [9].

2.4 Negativní společenské jevy ve sportu

Negativní společenské jevy ve sportu jsou jevy, které lze považovat za nemorální, pro sportovní prostředí a pro společnost obecně nežádoucí jevy, jejichž součástí je také nebezpečné až deviantní chování sportujících či diváků.

Komercializace sportu

Komercializace znamená v obecném smyslu slova zavedení nějakého výrobku (produktu) na trh. Za komercializaci sportu proto můžeme považovat proces, který má za důsledek uvedení sportu na trh.

Korupce

Korupce je zneužití postavení či funkce k osobnímu prospěchu. Může být jak neorganizovaná tak i organizovaná. Vyznačuje se podplácením, úplatky, vydíráním a zastrašováním. Dále také privilegii, neoprávněnými příjmy a jejich vyžadováním, udělováním přízně a protěžováním [17].

Doping

Doping je definován jako jev, při němž dochází k porušení jednoho nebo více antidopingových pravidel. K porušení antidopingových pravidel dochází, v případě že:

- je prokazatelná přítomnost zakázané látky, jejích metabolitů nebo indikátorů v těle sportovce,
- sportovec používá nebo se pokusí používat zakázanou látku nebo metodu,
- se sportovec odmítne dostavit nebo se nedostaví k odběru vzorku bez náležitého důvodu po výzvě nebo se jinak vyhne dopingové kontrole,
- sportovec poruší požadavky týkající se dostupnosti pro kontrolu mimo soutěž,
- sportovec podvádí nebo se pokusí podvádět v průběhu dopingové kontroly,
- má sportovec v držení zakázané látky a látky umožňující zakázané metody,
- sportovec nakládá s jakoukoliv látkou nebo látkou umožňující zakázané metody [18].

Násilí

Násilí z pohledu sociologie sportu vyjadřuje užití nepřiměřené fyzické síly, které může být možným zdrojem či příčinou ublížení na zdraví nebo ničení [9].

Agresivita

Agresivita je pojem označující verbální či fyzické chování založené na záměru ovládat, řídit či zranit jinou osobu [9].

Zastrašování

Zastrašování se významově vztahuje ke zneužití slov, gest, a činů hrožících použitím násilí či agrese [9].

Hostilita

Projevy nepřátelství neboli hostility vyjadřují trvalou tendenci nepřátelsky myslet a nepřátelsky jednat, a to až k hranici agrese [9].

Fotbalové chuligánství

Fotbalové chuligánství je primárně chápáno jako antisociální jednání velmi specifické subkultury mládeže. Část této subkultury má i politické atributy, takže existují jak extrémně pravicové, tak i extrémně levicové chuligánské skupiny, což však nemusí být pravidlem.

Fotbalové chuligánství, jako snad nejviditelnější forma násilí ve sportu, bylo již v šedesátých letech minulého století v kolébce moderního sportu – Velké Británii – hodnoceno spíše zjednodušeně jako výraz „ztráty kontroly a nevyzrálости některých mladých násilnicky orientovaných diváků“ [14], [9].

Rasismus

Rasismus je teorie nebo myšlenka, že existuje příčinné spojení mezi vrozenými fyzickými vlastnostmi a určitými rysy osobnosti, intelektu či kultury. S tím je spojována představa, že některé jsou svou podstatou nadřazené [16].

2.5 Metody a techniky výzkumu použité v předkládané práci

Ve své bakalářské práci jsem použil metody terénního šetření a dotazování. Z technik jsem využil k dosažení cíle mé práce dotazník.

Dotazník lze považovat za nejpoužívanější výzkumnou techniku pro jeho velkou výhodu a to konkrétně poměrně snadno, rychle, ekonomicky, nenáročně získat informace od většího počtu respondentů. Určitým problémem může být nebezpečí, kdy kvalita odpovědí je neprávem nahrazována vysokou kvantitou zkoumaného vzorku.

Dotazník může mít celou řadu konkrétních podob: sčítací arch (volby), prezenční listina, záznam, výkaz, list šetření, výzkumný list, dotazník apod.

Výhody dotazníku:

- relativně málo nákladný,
- časově úsporný (při výzkumu i zpracování),
- málo náročný na počet výzkumníků,
- snadno opakovatelný,
- málo náročný na přípravu výzkumníků,
- poskytuje možnost rozmyslet si odpověď,
- zajišťuje standardnost situace (pořadí a formulace otázek),
- umožňuje i nepřímý kontakt (pozorování).

Nevýhodou je obtížnost ověřování platnosti a správnosti odpovědí, poněvadž lidé mohou něco jiného říkat, myslet si i dělat.

Požadavky správného dotazníku:

- musí zahrnovat všechny zkoumané problémy, na něž se má odpovídat,
- formulace otázek musí umožňovat možnost odpovědět,
- musí motivovat respondenta, nesmí ho otrávit či znechutit,
- otázky musí být srozumitelné, jednoznačné, jednoduché, umožňující upřímnost odpovědí,
- nesmí být rozsáhlý a časově náročný,
- otázky se musí vztahovat k formulovaným hypotézám, aby je mohly testovat (potvrdí se, upřesní či vyvrátí),
- otázky by měly tvořit uzavřený celek.

Vlastní statistické zpracování pracuje s absolutními a relativními četnostmi prvního, druhého, resp. dalších třídění, s koeficienty, kontingenčními tabulkami, stupni volnosti, hladinou významnosti v souladu s pravidly a zákony matematické statistiky [2].

3 Negativní jevy ve sportu

3.1 *Nadměrná komercializace sportu*

Vliv komerce na sport se neustále zvyšuje a často se významné sportovní soutěže stávají spíše záležitostmi obchodu než prezentováním výsledků tréninkového úsilí. Výsledkem komercializace sportu je výrazný příliv finančních prostředků do sportu.

Nadměrná komercializace sportu má za důsledek to, že výkony sportovců se hodnotí pouze podle úspěšnosti v soutěžích (vítězstvím), soutěže jsou považovány za organizované akce, které sice splní zábavnou funkci, ale hlavně přinášejí zisk. Sportovci, kteří jsou nositeli sportovních výkonů, se tak stávají komerčním „zbožím“. Prosazuje se to zejména v profesionálním sportu, který jako součást zábavního průmyslu může být příkladem čistého podnikání, z pohledu sportovců však značně riskantního podnikání s vlastním tělem. Pro podnikatele, kteří dávají do sportu peníze, jsou vlastně komoditami, s nimiž volně nakládají podle svých potřeb, tak aby to přinášelo finanční profit. Sportovci to nicméně akceptují, protože jim to přináší četné výhody. Díky globalizaci se sportovci stávají dokonce předmětem mezinárodního obchodu, což vede k tomu, že některé kluby se skládají převážně s cizinci. Identifikace s klubovými barvami a budování týmu se tak ztrácí pro finanční zisk.

Komerce se projevuje v různých úrovních a oblastech sportu. Například je zřejmá propagace nejpopulárnějších sportů, ve kterých se pak soustřeďuje pozornost (především hromadných sdělovacích prostředků) na tematiku sportovních „hvězd“, na jejich finanční příjmy, přestupy, aféry a skandály jejich veřejného i soukromého života apod. Naproti tomu je však téměř utajena sféra jejich přípravy k výkonům, jejich úsilí, odříkání, překonávání mnoha překážek, rizik (např. zranění) apod. Existuje také nerovnost mezi sporty: rozdíl mezi dobře placenými sportovci a těmi sportovci, kteří vynikají svými výkony, vyžadující také dlouhodobou a náročnou přípravu, ale ve sportech, které nejsou tak atraktivní (zvláště pro televizní přenos) a kteří jsou oceňováni minimálně.

Z komerčních důvodů dochází také k preferenci atraktivních soutěží, zejména zvyšováním jejich počtu na úkor kvalitní přípravy. Tímto se vyostřuje rozpor mezi tlakem na zvyšování výkonu (např. vypisování prémie za překonání rekordu) a nezbytně nutnou kvalitní přípravou v tréninku. Následky z přetrénování, chronická únava či nedolčená zranění jsou toho

důkazem. Kumulativní důsledky opakujících se zranění se někdy mohou stát příčinou předčasného ukončení sportovní dráhy. Vyrůstá také byrokratizace institucionální, ve sportu chápaném jako obchodní podnikání pak i důraz na technologii jako podmínku rekordu a vítězných sezón. Trpí trénink, jelikož roste počet soutěží a systematická příprava je tak podceňována. To vše poškozuje také koncepčnost práce jinak i dobře připravených a zkušených trenérů. Úsilí funkcionářů a pořadatelů směřuje ke zvýšení atraktivnosti soutěží, což potom vede ke stížnostem sportovců, když je zanedbán důležitý aspekt jejich bezpečnosti.

Téměř na všech výkonnostních úrovních (snad s výjimkou rekreačního sportu) také často převažuje jednostranná motivace k dosažení maximálního osobního výkonu a s ním spojená hmotná či finanční odměna před motivací plynoucí z účasti, vnitřního dosaženého výkonu a prožitků soutěže, nebo z obohacení života (měla by být dominantní hlavně na nižších výkonnostních úrovních a zvláště u mládeže). Ve sportovní praxi to působí také na formování osobnosti sportovce a na jeho soutěžní chování. Často býváme svědky egoismu, intolerance, nezdravé agresivity, nadřazenosti, narcismu apod. Proto se objevují obavy o nedobrý vliv na mládež a předpovědi o oddělení komerčního sportu od sportu soutěžního. Podle zdrojů OSN se sport může prostředkem zneužívání a vykořisťování dětí. Jejich trénink často vede k situaci, kdy jsou děti nuceny uspokojovat ambice rodičů, trenérů, sponzorů či federací. Tlak přitom není adekvátní motivací dětí (které si mají ve sportu spíše hrát), hysteričtí rodiče jsou pak dokonce schopni inzultovat rozhodčí, funkcionáře i ostatní děti.

Mluvíme-li o komerci v souvislosti se sportem, můžeme se také zmínit, že současně přináší nabídku pracovních příležitostí. Např. v Anglii je zaměstnán ve sportovním a rekreačním průmyslu větší počet lidí než v oblastech jako je zemědělství, chemie, lesnictví, uhelný průmysl, plynárenství atd. Sportovní zboží dnes kupují téměř všichni lidé (boty, trička, obleky atd.) [4].

3.1.1 Pozitivní a negativní stránky komercializace sportu

Pozitivní stránky:

- Sport se stal masovým, vysoce přitažlivým divadlem a zábavou.
- Počet sportovních odvětví se zvyšuje.
- V samotných sportech se uplatňují nové progresivní technologie, nová průmyslová odvětví.

- Slouží jako příklad aktivního a zdravého způsobu života (výživa, režim apod.).

Negativní stránky:

- Hodnoty ekonomické zatlačují původní smysl sportu.
- Sportovci se někdy stávají obchodními komoditami.
- Instrumentální postoj sportovce k vlastnímu tělu.
- Eskalace výkonnosti=zvyšování stresu.
- Negativní průvodní jevy (hrubost, podvody, korupce, doping).
- Nebezpečí poškozování zdraví.
- Zneužívání práce trenérů.
- Růst počtu soutěží (nedostatek času na přípravu a regeneraci).
- Pokles věkové hranice pro účast [4].

3.2 Korupce ve sportu

Jedním z nežádoucích jevů, který není v souladu se zásadami fair play a který se v poslední době ve sportu často objevuje, je korupce. To, že se korupce ve sportu vyskytuje, je známá věc. Otázkou zůstává, jaké jsou její charakteristiky, jaké je její rozšíření a jaké jsou možnosti její prevence. Pohled do světa ukazuje, že se korupce objevuje ve všech oblastech sportu. Zde je přehled těchto oblastí:

Ovlivňování výsledků zápasů

Může se týkat jak ovlivňování výsledků za účelem nějakého sportovního či sportovně obchodního zájmu, např. udržení se v lize, může jít také o sportovní výsledek samotný, např. olympijské zlato, nebo může jít o ovlivňování zápasů s vazbou na sázení.

Takovým případem se stal případ německého sudího Hoyzera, který přiznal ovlivňování zápasů v roce 2003 a 2004. Za to obdržel 50.000 EUR a plazmovou televizi. Zápasů ovlivňoval z popudu chorvatských bratří Sapinových, kteří díky tomu vydělali přes 2 mil. EUR. Hoyzer byl nakonec shledán vinným z podvodu a odsouzen na 29 měsíců nepodmíněného trestu odnětí svobody. Nakonec si však odseděl pouze polovinu tohoto trestu.

Dalším takovým korupčním případem je korupční aféra v českém fotbale z roku 2004.

V té době se policii za pomoci schválených odposlechů podařilo odhalit dosud největší korupci v dějinách českého fotbalu. Jednalo se jmenovitě o kluby 1. FC Synot (nyní 1. FC Slovácko), FC Viktoria Žižkov a FC Vítkovice. Nejznámějším představitelem této korupční aféry se stal žižkovský funkcionář Ivan Horník. A aby toho nebylo málo v roce 2005 bylo navíc ještě vyšetřováním zjištěno podplácení rozhodčích a delegátů fotbalovými týmy FK Slovan Liberec a 1. SFC Opava.

Dalším případem tentokrát z tenisového prostředí je tenisová kauza Davyděnko. Ten byl obviňován z korupce, když v srpnu 2007 vzdal zápas s Martinem Vassallo Arguello. Z obvinění přišla on-line sázková společnost Betfair, která zjistila, že na Davyděnkovu prohru bylo vsazeno 7 mil. dolarů a tyto sázky přibývali i během samotného zápasu, přestože Davyděnko první set vyhrál. Davyděnko ovšem žádné pochybení nepřiznal a nakonec byl vedením ATP očištěn.

Pořádání olympijských her

Řada členů MOV přijala úplatky od funkcionářů města Salt Lake City v souvislosti s kandidaturou tohoto města na pořadatele ZOH v roce 2002. Jednalo se o různé dárky, lyžařské zájezdy, stipendia apod. Skandál se provalil v roce 1998, tedy tři roky poté co Salt Lake City nominaci získala, na základě informace od člena MOV. Přestože nedošlo k trestnímu stíhání, bylo všeobecně vnímáno, že se jedná o nepříznivý jev. V důsledku zveřejněných informací řada členů MOV rezignovala nebo byla k rezignaci přinucena, popřípadě byli jinak sankciováni.

Vedení mezinárodních sportovních federací

Předseda Mezinárodní federace taekwonda a viceprezident MOV Kim Un-yong rezignoval po třiceti letech v čele této federace. Důvodem bylo obvinění ze zneužívání fondů federace a z přijetí úplatků od obchodníka, kterému přislíbil členství v Korejském olympijském výboru.

Marketing a přenosová práva pro televize

Švýcarská společnost International Sport and Leisure Company (ISL) podle švýcarského soudu v letech 1989 až 2001 prokazatelně vyplatila různým funkcionářům sportovních federací 87, 5 mil EURO za získání vhodných vysílacích práv. Přesto byli vedoucí

představitelé této společnosti odsouzení, protože v době páchání nebyla takováto činnost podle švýcarských zákonů trestná a byla považována za součást marketingu [15] .

3.2.1 Příčiny korupce ve sportu

Důležitá je otázka, jestli je korupce ve sportu systémovou záležitostí zabudovanou do sportovního života či věc nahodilá, tedy spíše mravní poklesek jednotlivců. Existuje obecný předpoklad, že sport představuje korupční příležitost. Korupční příležitost vzniká všude, kde nepřístupným ovlivněním nějakého rozhodnutí nebo výsledku lze získat značnou výhodu. Zároveň je sport, a to především profesionální sport oblastí, kde se točí velké peníze. Velké peníze navíc často přitahují organizovaný zločin.

Otázkou je, jestli se korupce skutečně vyskytuje pouze v profesionálním sportu. Důkazů je málo, ale řada indicií naznačuje, že se korupce vyskytuje na všech úrovních soutěžního sportu. Částky jsou samozřejmě jiné, ale princip korupce zůstává.

Dalším rysem sportu, který napomáhá k rozvoji korupce a ztěžuje její odhalování je vysoká míra samoregulace sportu a určitá uzavřenost sportovního světa. V takové situaci je velmi ztížena jakákoliv snaha o odhalení případných korupčních praktik a informování o těchto praktikách. Ti, kteří by rádi na korupci upozornili tzv. „whistleblowleři“, se dostávají do velmi složité situace a často jsou příslušnou komunitou vypuzeni.

Vysokou míru uzavřenosti sportovních komunit a z ní vyplývající vyšší riziko korupce dokládá i vysoká „personální stabilita“ v některých sportovních funkcích. Často jsou totiž obviňováni funkcionáři mezinárodních sportovních federací, kteří vydrželi ve svých funkcích dlouho, někdy i přes třicet let.

Vysoká míra samosprávy (vnitrostátně i mezinárodně) a omezený stabilní okruh funkcionářů spojených s financováním sportu nepochybně přispívají ke korupčnímu potenciálu sportu [15].

3.2.2 Možnosti prevence korupce ve sportu

Korupci můžeme srovnat s dopingem. Oba dva jevy totiž mají mnoho společného. Oba směřují k dosažení sportovního výsledku jiným způsobem než osobním úsilím. V obou

případech se prostředky k dosažení výsledku snaží zůstat utajeny, protože dosahují výsledků na úkor ostatních závodníků, kteří nedovolené prostředky nepoužívají. Tímto ovšem výčet podobností končí. Zatímco doping se týká sportovců samotných, korupce se primárně týká sportovních funkcionářů a rozhodčích.

Zde je několik příkladů možnosti prevence korupce ve sportu:

- Uznání přítomnosti problému.
- Diskuse a výzkum.
- Výchova, vzdělávání a jasná pravidla.
- Striktní vymáhání existujících zákonů.
- Podpora transparentnosti.
- Vytvoření trvalé platformy pro diskusi nad otázkou korupce ve sportu (národní i mezinárodní) [15].

3.3 Doping

Mezinárodní olympijský výbor (MOV) definoval doping takto: „Doping je používání látek, které patří do skupiny zakázaných prostředků, ale také užívání ilegálních metod, jako např. krevního dopingu.“ Kromě látek zvyšujících výkonnost se za doping považují také takové prostředky, které mohou maskovat jiné zakázané látky nebo metody [8].

Seznam dopingových látek a zakázaných postupů lze nalézt v příloze 2. Obecný postup při dopingové kontrole (odběru vzorku) při soutěži lze nalézt v příloze 3.

3.3.1 Organizace bojující proti dopingu

Boj proti dopingu je celosvětová záležitost. V této oblasti spolu spolupracují vládní i nevládní organizace jednotlivých států. Mezi nevládní mezinárodní organizace patří WADA (Světová antidopingová organizace), MOV (Mezinárodní olympijský výbor), MPV (Mezinárodní paralympijský výbor) a MFS (Mezinárodní sportovní federace). V ČR proti dopingu bojuje ČOV (Český olympijský výbor), ČPV (Český paralympijský výbor), Antidopingový výbor ČR a Sportovní svazy v ČR.

Mezi vládní mezinárodní organizace zabývající se dopingem můžeme zařadit Radu Evropy a OSN (UNESCO). U nás se touto problematikou zabývá MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy) a také Ministerstvo zdravotnictví (laboratoře).

Existuje také celá řada dokumentů zabývajících se problematikou dopingu. Můžeme zmínit např. Evropskou antidopingovou úmluvu (dokument RE), Mezinárodní chartu proti dopingu (dokument MOV) a Světový antidopingový kodex (dokument WADA). Hlavním úkolem těchto dokumentů je specifikace antidopingových pravidel a vymezení okolností, za jakých budou daná pravidla porušena.

3.3.2 Doping ve vrcholovém a výkonnostním sportu

Úspěch je na úrovni vrcholového a profesionálního sportu doprovázen slávou, obdivem, publicitou a penězi, naproti tomu prohra často odsouzením a kritikou. Pro mnoho sportovců tak nastává dilema, co udělat, aby se vyhnuli neúspěchu, aby dále zvyšovali svou výkonnost, aby minimalizovali selhání a mohli zůstat v zorném poli sportovní slávy. Za této situace pak bývá velmi lákavé sáhnout k nedovoleným prostředkům – doping. Přes četná opatření, ve sportu i mimo něj, tato tendence stále sílí. Na jedné straně tak doping působí jako východisko řešení přicházejících neúspěchů při špatném odhadu hranice vlastních možností, na straně druhé se doping stává prostředkem rychlejšího a snazšího dosažení vlastní výkonnosti.

V roce 2009 odebrali komisaři ADV ČR rekordních 1410 vzorků moči, a to jak při soutěži, tak i mimo soutěž. Z toho 29 sportovců mělo pozitivní nález. Podle statistiky se doping nejvíce objevuje v kulturistice. Z 32 testovaných kulturistů bylo 17 pozitivních. Tedy více jak polovina. Mezi další sporty, ve kterých k doping často dochází, patří box, silový trojboj, cyklistika a vzpírání. Tresty za použití zakázaných látek jsou plně v kompetenci daného sportovního svazu. Horní hranicí trestu může být dokonce doživotní zastavení činnosti.

3.3.3 Doping v rekreačním sportu

Sportování ve volném čase nemá za hlavní cíl podávání vrcholného výkonu, a proto by se mohlo předpokládat, že doping nebude hrát v této sféře hlavní úlohu, jelikož využívání různých podpůrných látek je spojováno se zvyšováním výkonu, dosažením významného úspěchu. Proto bylo užívání těchto látek spojené hlavně s vrcholovým sportem, který si už

vytvořil systém kontroly, represe a dotváří si také systém prevence vycházející z přijatých legislativních opatření. Sport ve volném čase, který je motivován hlavně prožitkem pohybu a pozitivní emocionální odezvou z prováděné činnosti žádný obdobný systém nemá, jelikož důvody zabývat se problematikou dopingů v masovém sportu nebyly považovány za tak závažné jako ve vrcholovém sportu. Situace se však mění a masový sport zahrnuje také aktivity, ve kterých jsou různé podpůrné látky hojně využívány. Jako příklad je možné uvést pohybové aktivity, zaměřené na pěstování postavy. Body building je módním trendem, pod který se zahrnuje celá řada pohybových aktivit zaměřených na silová cvičení, která mají za cíl co nejrychleji dosáhnout v krátkém čase maximálních změn ve svalovém aparátu.

Studie realizované na české mládežnické populaci (Slepička, P. a kol., 2001) prokázaly, že při body buildingu jsou hojně užívány preparáty stimulující nárůst svalové hmoty, jsou návykové a existuje nebezpečí vzniku drogové závislosti. Toto nebezpečí je stupňováno faktem, že v mládežnické populaci je velké procento potencionálních uživatelů podpůrných látek (38%), kteří by byli ochotni užít je pod vlivem různých situačních podmínek. Jednou z takovýchto situací je právě body building. Citovaná výzkumná studie realizovaná mimo jiné i na vzorku mládeže pravidelně navštěvující fit centra a posilovny prokázala pravidelné užívání anabolických steroidů u části sledovaných jedinců při tvarování postavy. Závažnost důsledků plyne jak z dosavadního podcenění užívání anabolických steroidů v rekreačním sportu, tak i z rozsahu jejich užívání. Absence jakékoliv prevence a represe se může projevit také šířením dopingů do dalších oblastí rekreačního sportu, které jsou prozatím dopingem nedotčeny.

Používání těchto podpůrných prostředků má také vliv na zdraví člověka. K nejčastěji uváděným zdravotním důsledkům patří vznik rakoviny, kosmetické problémy jako je padání vlasů, kožní vyrážky, poškození vnitřních orgánů, riziko předčasného úmrtí a také blížeji nespecifikované jiné důsledky. Cíleně zaměřené informace o negativních důsledcích užívání dopingů do prostředí posiloven pronikají je zvolna, a proto jsou návštěvníci těchto zařízení nedostatečně informováni. Jejich rozhodování o používání dopingů spočívá spíše na emocionálním přístupu a také vlivu okolí bez možnosti korekce uvedených vlivů vlastními znalostmi. Vzhledem k uvedeným skutečnostem je zřejmé, že podpůrné prostředky pronikly již také do rekreačního sportu. Přitom je nesporná absence důkladnějších znalostí o zdravotních následcích jejich dlouhodobého užívání. V této oblasti rovněž chybí jakákoli možnost kontroly, nejsou systematicky rozvíjena represivní opatření. Ukazuje se nezbytnost vytvoření systematických, hlavně preventivních opatření proti užívání těchto preparátů.

Vzhledem k narůstající toleranci a počtu potencionálních konzumentů jsou preventivní výchovné programy pro dospívající mládež nezbytností [13].

3.3.4 Možnosti prevence dopingu

Známým a mnohokrát ověřeným faktem je, že jakmile dojde k pravidelnému užívání jakýchkoli podpurných látek, stupňuje se nebezpečí vzniku závislosti. Vzniklá závislost se poté velmi těžko odstraňuje, selhávají přístupy terapeutické i represivní. Proto se může zdát, že nejlepší cestou jak omezit šíření všech negativních jevů je systematická prevence. Ta však svou úlohu může plnit zejména tam, kde je součástí dlouhodobého výchovného působení zaměřeného na konkrétní problém a využívající jednak obecně známé výchovné metody a jednak také specifické prostředky (například antidopingové programy) koncipované speciálně k předcházení negativním jevům nebo ke zvyšování odolnosti vůči příčinám těchto jevů.

Cílem výchovných metod ve sportu musí být nejenom přizpůsobení se nárokům sportovního života s cílem podat vrcholný výkon, ale také rozvíjet osobnost sportovce. Jednostranné zaměření na maximálně efektivní pohybový výkon vede k jednostrannému rozvoji osobnosti, k nežádoucímu přizpůsobení hodnotové orientace, do které se potom snadno prolnou i hodnoty společensky nežádoucí, překračující hranice fair play. Dopingová prevence může být úspěšnější, naváže-li na předchozí efektivní výchovné působení. Základními faktory vývoje osobnosti jsou dědičnost, sociální prostředí a výchova¹.

V souvislosti s dopingem vystupuje do popředí nutnost neustále posilovat hodnoty spojené s prožitkem pohybu, s prožitkem sportovního boje a také se sociálními vazbami ve sportu. Nesmí se dopustit, aby hodnoty spojené s úspěchem a jeho ekonomickým oceňováním převážily. Problém dopingu ve sportu se již dostal do stadia, kde běžné výchovné působení nestačí uvedené problémy zvládat a je nezbytné přistoupit k systematické prevenci. Její podstatnou částí se musí stát specifické preventivní programy přizpůsobené různým věkovým skupinám sportující populace.

Zásady prevence dopingu můžeme nalézt v Evropské konvenci (Evropská antidopingová úmluva) o dopingu. V ČR se dopingové přestupky řeší s odkazem na „Chartu proti dopingu“,

¹ Výchova se obecně chápe jako sociální jednání, plánovité a cílevědomé, směřující k optimální socializaci osobnosti.

jejímž podpisem se sportovní organizace a další instituce zabezpečující sportovní činnost zavázaly, že budou postupovat proti dopingů v duchu mezinárodních úmluv a svých vlastních dopingových předpisů. Systematická prevence je však většinou výjimkou. Může to být způsobeno tím, že tato opatření se velmi složitě realizují a že především na vrcholovém sportu jsou dosud použité programy prevence málo účinné.

Při tvorbě preventivních programů je jedním z nejdůležitějších předpokladů dobrého výsledku respektování zákonitosti ontogeneze i odlišnosti ve struktuře osobnosti účastníků. Proto je příprava těchto programů velmi obtížná a jejich účinnost se snižuje, aplikují-li se na rozsáhlejší skupiny populace. Mnohé kroky v oblasti prevence podnikla také státní správa, která podnítila tvorbu právních norem zakazujících podávání anabolických steroidů mládeži do osmnácti let z jiných než léčebných důvodů. Prvořadým cílem je ochránit mládež před dopingem omezením přístupnosti určité skupiny podpůrných látek [13].

3.4 Agrese a násilí ve sportu

Dalším z jevů, které lze považovat za negativní, je agrese a násilí ve sportu, a to jednak samotných sportovců a jednak sportovních diváků. V této podkapitole se budu zabývat agresí sportovců. Násilí na půdě sportu není čistě novodobou záležitostí. Tzv. krvavé sporty, byly populární již mezi starověkými Řeky a Římany. Smrt byla také součástí rituálních her Mayů a Aztéků. Středověké rytířské turnaje jako příprava na válečnou vřavu přinášely také smrtelné zranění. Moderní sport se stává mnohem formálnější a zakazuje tak ty nejviditelnější formy násilí. Proces komercializace a profesionalizace sportu na globální úrovni však přináší nové formy instrumentálního násilí zaměřeného na pobavení diváků. Dnešní sport je spíše orientován na napětí než na úlevné zklidnění [9].

Při pokusech o vysvětlení agrese se můžeme setkat s vymezením tří znaků agrese:

- a) agrese zahrnuje udílení škodlivých stimulů jedním organismem druhému,
- b) škodlivé stimuly jsou udíleny se záměrem poškodit oběť,
- c) agresor očekává, že škodlivé stimuly budou mít svůj zamýšlený efekt.

Lidskou agresi tedy můžeme definovat jako záměrné jednání, jehož cílem je ublížit jinému člověku [13].

3.4.1 Typy násilí na sportovním poli

Podle Sekota, A. (2008) existují čtyři základní typy násilí na sportovním poli:

- a) Surový fyzický kontakt, praktikovaný v některých sportech formou srážky, narážení, strkání, obírání o míč, bránění v pohybu a dalších forem fyzického kontaktu, které mohou vést ke zranění. Dokonce i samotní trenéři v některých případech či vyhrocených situacích povzbuzují své svěřence k praktikování takovýchto projevů násilného chování.
- b) Hraniční násilí zahrnuje sice praktiky porušující herní pravidla, to je ale hráči i trenér tolerováno: strkání loktem v kopané, boj o kotouč při vhazování v ledním hokeji apod.
- c) Polokriminální násilí zahrnuje praktiky, které hrubě porušují nejen pravidla, ale i uznávané právní a morální normy ohrožující fyzicky hráče: kopance, údery do obličeje, zjevné fauly.
- d) Kriminální násilí zahrnuje praktiky zjevně protizákonné a mezi hráči odsuzované a trestně stíhatelné, jako jsou např. pokusy během či po ukončení hry vážně zranit či dokonce zabít hráče [9].

3.4.2 Projevy agrese ve sportu

Agresi můžeme rozdělit na přímou a nepřímou, verbální a fyzickou. Toto dělení bylo doplněno o dimenzi aktivita – pasivita. Existuje tedy osm druhů agrese projevovaných v rámci sociální interakce a jejich výskyt je patrný i ve sportu:

- fyzická aktivní přímá (například tlučení hokejkou),
- fyzická aktivní nepřímá (pověření někoho jiného fyzickým napadením jiné osoby),
- fyzická pasivní přímá (fyzické bránění druhému v dosahování jeho cíle),
- fyzická pasivní nepřímá (odmítnutí splnit požadavky),
- verbální aktivní přímá (slovní urážky, nadávky),
- verbální aktivní nepřímá (pomluvy),
- verbální pasivní přímá (odmítnutí s někým mluvit),
- verbální pasivní nepřímá (nezastat se někoho) [13].

3.4.3 Rozdělení sportu z hlediska výskytu agrese

Jednotlivé sporty můžeme zařadit z hlediska pravděpodobností výskytu agrese do několika skupin.

- Do první skupiny můžeme zařadit sporty, ve kterých je agrese podstatnou součástí jejich provádění. Bez pravidly upravených agresivních projevů by v podstatě ztratily svůj smysl. Jsou to především úpolové sporty, při nichž se agresivita předpokládá a její případné negativní důsledky ve formě zranění jsou omezovány jak pravidly, tak technickými prostředky.
- Ve druhé skupině jsou sporty, u nichž agrese není podstatou daného sportu, ale předpokládá se jejich výskyt, neboť dochází k přímému fyzickému kontaktu mezi sportovci. Patří sem především kontaktní sportovní hry, kde se způsob soupeření postupně vyvíjel a projevy agrese se mnohdy stávaly stále běžnějšími. To mělo za následek, že způsob hry se u některých sportovních her značně změnil. Některé z nich se dostaly až na pomezí mezi touto skupinou a skupinou předchozí, ve které je agrese podstatnou složkou boje (hokej, rugby). Roste i agresivita ve fotbale, kde přibývá zákroků směřujících k zastržení až zranění soupeře. Také basketbal se dnes hraje s projevy agrese dříve nemyslitelnými. Agrese se stává běžnou součástí používané taktiky v utkáních. Tyto tendence vedou i ke snaze upravit u této skupiny sportů pravidla tak, aby bylo možné do jisté míry projevy agrese redukovat.
- Třetí skupinu tvoří sporty, u nichž se zvýšená míra agrese nepředpokládá, ale v určitých situacích se může objevit také proto, že sportovci jsou v přímém vzájemném kontaktu, ve kterém lze projevit i přímou fyzickou agresi. Jde o sporty, jako jsou motorismus, cyklistika, běžecké disciplíny v atletice atd. Zde se vyskytuje takzvaný poziční boj, ve kterém jde o vybojování co nejlepší pozice například pro závěrečný finiš a tento boj vyžaduje projevit agresi, čímž lze vytvořit lepší předpoklady pro dosažení úspěchu.
- Ve čtvrté skupině jsou sporty, které neumožňují přímý fyzický kontakt, jelikož soupeři jsou odděleni sítí, nebo přidělenou drahou a mají své území, kam soupeř nesmí. Jedná se však o přímou konfrontaci se soupeřem, jehož je nutno překonat v přímém souboji. Jedná se především o síťové sporty, dráhové disciplíny jako kanoistika, plavání či veslování. Vzhledem k tomu, že pravidla neumožňují přímé fyzické atakování soupeře, objevuje se agrese většinou v podobě verbální, směřované k soupeři.
- Pátou skupinu tvoří sporty nazývané z hlediska typologie sportovních činností jako sporty esteticko-koordinační, jinak též výrazové. U nich nejde o přímou konfrontaci, závodí se v časových odstupech a kontakt v průběhu soutěže je spíše zprostředkovaný. Proto se zde agresivita vůči soupeři nepředpokládá, neboť nejsou vytvořeny podmínky

pro její uplatnění. Pokud se projevy agrese objeví, tak jediné ve formě obviňování a výčitek směrem k rozhodčím při nespokojenosti s ohodnocením předvedeného výkonu. Mezi tyto sporty můžeme zařadit krasobruslení, gymnastiku, synchronizované plavání atd. [13].

3.4.4 Příčiny výskytu agrese ve sportu

Projevy agrese ve sportu je problematika velmi intenzivně sledovaná a široce diskutovaná. Všeobecně převládají názory o nárůstu projevů agrese ve společnosti realizovaných formou násilných akcí, rostoucí brutalitou v projevech zejména mladé generace. Hledají se příčiny tohoto jevu se snahou o prevenci. V psychologii sportu existují tendence dávat do souvislostí zvyšující se společenskou toleranci k projevům a prezentaci agresivity v různých sférách společenského života s výskytem agrese ve sportu. Období od poloviny dvacátého století se považuje za období určitého zlomu ve výskytu agrese ve sportu, kdy od tohoto období se projevy agrese ve sportu vyskytují stále častěji. V poslední době můžeme registrovat zejména v kontaktních sportech (sportovních hrách) nárůst výskytu faulů, hlavně takových, jejichž důsledkem je zranění soupeře. Tato tendence se pak dává do souvislosti s různými faktory jako například:

- se vzrůstající komercializací, kdy úspěch dosažený jakýmkoli prostředkem je ekonomicky výrazně zhodnocen,
- se snahou po zvýšení atraktivity sportovní podívané uplatňováním fyzické síly v osobních soubojích,
- s požadavkem na uplatnění agresivity jako taktického prvku [13].

Výskyt agrese ve sportu můžeme doplnit ještě o situační faktory, které rozšiřují spektrum možných příčin výskytu agrese ve sportu, a jsou produktem specifického prostředí sportu. Mezi nejvýznamnější situační faktory zvyšující pravděpodobnost propuknutí agresivního chování ve sportu je možné zařadit zejména:

- Divácké reakce, kdy agresivní chování publika má svůj odraz také v chování sportovců. Tato souvislost je oboustranná, protože agresivní chování sportovců se snadno přeneso i do hledišť.
- Agresivita soupeřů, agresivně vedený boj ze strany jednoho ze soupeřů vyvolá obdobnou reakci protivníka. Mnohdy mají sportovci či sportovní družstva pověst tvrdě

až brutálně hrajících, což vede již dopředu k obavám soupeřů a k jejich častější odpovědi rovněž zvýšenou agresivitou.

- Přehnané zdůrazňování významu utkání či závodu. Některá sportovní utkání, zejména v populárních sportech, jsou často i ve sdělovacích prostředcích označována jako klíčová, o všem rozhodující a už dopředu je tak vytvářena emociálně vypjatá atmosféra, což zvyšuje pravděpodobnost výskytu agrese.
- Dílčí neúspěch v průběhu utkání hlavně v jeho konci za vyrovnaného stavu, projevená „slabost“ či naopak tvrdost, může rozhodnout utkání, neboť ubývá času na jeho nápravu.
- Klimatické a terénní podmínky, kdy například špatná kvalita hrací plochy omezuje uplatnění technických dovedností a do popředí se tak dostává agresivita a síla. Rovněž zvyšující se teplota může ovlivnit výskyt agresivního chování [13].

4 Problematika sportovního diváctví

Sportovní diváctví má stejně dlouhou tradici a bohatou historii jako samo sportování a závodění. Hry, sportování a různé formy závodění byly orientovány také na diváky. Tyto činnosti nebyly prováděny pouze se snahou o ovlivnění tělesného rozvoje účastníků. Veřejné hry a závodění byly brány zejména jako zdroj napínavé a vzrušující zábavy pro množství přihlížejících diváků. Diváctví bylo ve všech historických epochách důležitou součástí každé veřejně provozované sportovní činnosti ve formě her, závodů, turnajů a jiných sportovních soutěží. Mnohé sportovní soutěže a hry se konaly jenom proto, aby pobavili široké divácké obce.

Sportovními diváctví má řadu pozitivních funkcí. Slouží jako zábava, která poskytuje možnost odreagování a psychického uvolnění velkému množství lidí. Obohacuje jejich prožitkovou sféru, poskytuje intenzivní prožitky, emocionální i estetické. Sportovní podívaná umožňuje divákům i změnu v rytmu běžného pracovního dne. Stejný význam má diváctví pro samotný sport. Vytvářením atmosféry a povzbuzováním na stadiónech diváci ovlivňují samu sportovní činnost. Stimulují sportovce k lepším výkonům nebo se naopak snaží ovlivnit jejich výkon negativně. Právě možnost ovlivnit výkon sportovce je podstatnou složkou fandění a přivádí mnohé diváky do hledišť.

Avšak uvedené pozitivní vlivy sportovního diváctví bývají velmi často překryty závažnými negativními akcemi sportovních diváků. Proto se dnes hovoří o sportovních divácích častěji právě v souvislosti s těmito negativními akcemi. Na diváky některých sportů, zejména fotbalu a hokeje, je pohlíženo jako na nositele vandalismu a násilí. Tato skutečnost je podporována faktem, že reakce fotbalových a hokejových diváků mnohdy překračují hranice společensky přijatelného chování. Obecně je problémovost sportovních diváků spojována především se sportovními hrami. Reakce fotbalových diváků v mnoha případech vyústily v závažně a tragické události. Fotbalová utkání mnohdy slouží jako příležitost, která je využívána k tomu, aby různé divácké skupiny upozornily na sebe a své problémy. Většinou však formou více či méně rozsáhlých agresivních akcí. Častokrát se v těchto akcích sportovních diváků odráží případné sociální konflikty ve společnosti [12].

4.1 Fotbalové chuligánství

Zhruba od šedesátých let dvacátého století se v souvislosti s fotbalem začaly množit nejrůznější excesy, při kterých se namísto hry a jejích výsledků do popředí mediálního, společenského i politického zájmu dostávaly takové negativní projevy některých návštěvníků fotbalových zápasů, jako byly výtržnosti, vandalismus, rvačky a podobné verbální i brachiální konflikty, které vyúsťovali v agresi mezi násilníky a rozhodčím, násilníky a hráči a násilnickými skupinami navzájem. Postupem času se v souvislosti s fotbalem zintenzivnily také projevy xenofobie, rasismu, antisemitismu a nacionálního šovinismu [7].

Kořeny fotbalového chuligánství leží na britských ostrovech, odkud se zhruba o deset let později rozšířilo i do dalších západoevropských zemí a později také do východní Evropy [1].

4.1.1 Rozlišení pozorovatelů fotbalových utkání

Fotbalové utkání nesledují stejnorodé osoby. Důležité je odlišení fotbalových chuligánů od dalších osob, které sledují fotbalové zápasy. V tomto kontextu můžeme vymezit tři velké skupiny:

- 1) fotbalové diváky,
- 2) fotbalové fanoušky,
- 3) fotbalové chuligány (hooligans, rowdies)².

Podrobné rozlišení těchto skupin můžeme nalézt v tabulce 2. 1., Rozlišení fotbalových diváků fanoušků a fotbalových chuligánů (Smolík, J. 2008).

² V posledních letech se objevuje také další skupina, kterou můžeme vymezit jako specifický typ, a to fotbaloví ultras. Ultras skupiny začaly vznikat v některých zemích jako fankluby, které se snažili podílet na bouřlivé atmosféře při fotbalových utkáních (resp. ji viditelným způsobem spoluvytvářet.) Charakteristika ultras jako celku je náročná, protože ultras skupiny jsou v každé zemi naprosto specifické. Můžeme se setkat s ultra skupinami, které páchají násilné delikty v kontextu fotbalového chuligánství, i s umírněnými skupinami, které jsou organizovanými samotnými fotbalovými kluby či svazy.

Tabulka 2. 1., Rozlišení fotbalových diváků, fanoušků a fotbalových chuligánů

| Kritérium | Sportovní diváci | Sportovní fanoušci | hooligans |
|--------------------------------|------------------|--------------------|-------------|
| Stabilita skupiny | nízká | vysoká | vysoká |
| Integrace skupiny | nízká | vysoká | vysoká |
| Koheze | nízká | střední | vysoká |
| Atraktivnost skupiny | nižší | vysoká | vysoká |
| Stálost skupiny | nízká | střední | vysoká |
| Autonomie skupiny | nízká | střední | vysoká |
| Velikost skupin | velká | střední | malá |
| Míra intimity skupiny | nízká | střední | vysoká |
| Propustnost skupiny | vysoká | střední | nízká |
| Homogenita/heterogenita | heterogenní | homogenní | homogenní |
| Orientace skupiny | nízká | střední | vysoká |
| Hodnotová orientace | nízká | střední | vysoká |
| Míra uspokojení | nízká | střední | vysoká |
| Stupeň libosti | nízký | střední | vysoký |
| Míra kontroly | nízká | střední | vysoká |
| Násilné chování | nízké | nízké | vysoké |
| Projevy nacionalismu | nízké | vysoké | vysoké |
| Projevy xenofobie a rasismu | neexistence | výjimečně | časté |
| Stupeň ideologie skupiny | neexistence | neexistence | vysoký |
| Hodnocení zápasů | objektivní | subjektivní | subjektivní |
| Klubismus | nízký | vysoký | nízký |

Fotbalového diváka můžeme charakterizovat jako pasivního pozorovatele hry, který není ovlivněn rivalitou obou týmů, a na utkání tedy pohlíží zcela neutrálně. Zpravidla nesleduje jenom fotbalové zápasy, ale také jiné sportovní hry a další sporty. Diváka stejně jako na nesportovních představeních zajímá děj a výsledek podívané. Není ztotožněn s konkrétním klubem ani nenosí jeho symboly. Divák tedy není zaujatý, což u něj zvyšuje objektivní hodnocení hry i jednotlivých výkonů.

Fotbalový fanoušek je k fotbalu vázán prostřednictvím oblíbeného klubu či konkrétního oblíbeného hráče. Má určitá očekávání k průběhu zápasu (resp. Požaduje výhru svého klubu) a díky identifikaci s mužstvem prožívá úspěchy či neúspěchy klubu. Fanoušek např. více prožívá nepotrestaný faul na „vlastního“ hráče a na tuto situaci mnohem bouřlivěji reaguje. Fotbal je většinou jediným oblíbeným sportem fanouška. Fotbaloví fanoušci svoji identifikaci prezentují hlavně oblečením (replikami dresů, klubovými šálami, kšiltovkami, tričky, vlajkami, odznaky apod.).

Fotbaloví chuligáni se sdružují ve skupinách tvořených zejména mladými militantně orientovanými „příznivci“. Ti přicházejí na fotbalové stadiony nebo do jejich okolí s hlavním cílem vyvolat konflikt či bitku s jinými podobnými skupinami soupeřova týmu. Tyto skupiny (party, tlupy, gangy) mají vlastní názvy, kterými se vymezují proti neorganizovaným skupinám i vůči jiným skupinám. Některé z těchto part jsou velmi dobře organizovány a nesjednocují je pouze klubové rivalství a nenávisť k nepřátelským skupinám, ale také politické, rasové, náboženské, národnostní, regionální či sociální motivy. Chuligánské skupiny se na rozdíl od fanoušků častokrát ani neidentifikují s klubem, ale jenom se svojí skupinou. Svoji totožnost fotbaloví chuligáni prezentují zejména streetwearovým oblečením oblíbených značek, vlajkami a šálami s motivy typickými pro určitou chuligánskou skupinu, fanziny³, webovými stránkami apod. [14], [7], [10].

4.1.2 Typologie fotbalového chuligánství

Fotbalové násilí můžeme rozdělit podle toho, jak se chuligáni chovají, podle sociální role, na jaké objekty útočí a také podle politické orientace.

Nejčastějšími formami fotbalového chuligánství na fotbalových stadionech (kromě rasistických projevů) jsou:

- vniknutí na hrací plochu,
- házení předmětů na hrací plochu (dýmovnice, mince apod.),
- házení předmětů na aktéry hry (rozhodčí, hráči),
- výtržnosti (potyčky s policií, pořadatelskou službou apod.),
- vandalismus (vytrhávání sedaček, jejich pálení, ničení příslušenství na stadionu apod.),

³ Fanzine – z angl, fan (fanoušek) a magazine (časopis)

- konflikty s užitím verbálního i brachiálního násilí (vůči chuligánům, fanouškům a divákům soupeřova týmu, vůči hráčům vlastního či soupeřova týmu, rozhodčímu, pořadatelské službě, policii, představitelům fotbalového klubu, managementu apod.) [7].

V rámci fotbalového chuligánství se také často objevují sjednané i neplánované násilné střety chuligánských skupin na místech, jako jsou parkoviště, parka a ulice v okolí stadionu či nádraží, také přepady hospod a klubů, které jsou známými „základnami“ nepřátelských chuligánů, napadání dopravních prostředků při výjezdech se svým klubem, násilné přepadání a házení věcí na policejní kordony v okolí stadionu, rabování obchodů (zvláště na benzinových pumpách) při výjezdech apod.

Výzbroj fotbalového chuligána obsahuje „pěsti“, boxery, baseballové pátky, nože a ve výjimečných případech také střelné zbraně.

Zvýše uvedeného rozdělení je možné odvodit, že chuligánské výpady směřují proti:

- nepřátelským chuligánům a jejich majetku,
- aktérům hry (vlastním a soupeřovým hráčům a rozhodčím), fotbalovým funkcionářům či manažerům a jejich majetku,
- bezpečnostním složkám (státní policii i soukromým bezpečnostním agenturám) a jejich majetku,
- lidem, kteří kritizují jednání fotbalových chuligánů (může se jednat i o fanoušky vlastního klubu, ale také o náhodné kritizující svědky chuligánských incidentů), a jejich majetku,
- osobám a jejich majetku, které jsou do okamžiku útoku zcela nezúčastněné na fotbalu a souvisejících chuligánských aktivitách [7].

Fotbalové chuligány můžeme rozdělit také podle sociálních rolí. Existuje 7 typů sociálních rolí mezi aktivními osobami v „kotli“, které představují různé typy jednání a vyžadují rozličné individuální kapacity. Jsou to:

- chant leader či tzv. celer, který je iniciátorem chorálů, zpěvů, pokřiků apod.,
- agro leader (útočník), který stojí vždy v první řadě, pokud vznikne konflikt s rivalitní skupinou,

- nutter („šašek“), jehož chování vnímají ostatní jako potřeštěné, šílené či bláznivé,
- hooligan (chuligán),
- organizér (organizátor),
- fighter (rváč), který je aktivní při podněcování ostatních fans ke střetu s jinou skupinou a také jako první vede útoky na fanoušky ostatních týmů,
- heavy drinker („opilec“), který je věhlasný tím, že dokáže vypít velké množství piva, objevuje se pod vlivem alkoholu i na fotbalových zápasech, a proto je často vyveden policií [7].

Z výzkumů také vyplynulo, že individuální podíl zástupců jednotlivých typů na vyvolání nepokojů a násilností se liší. Skutečných problémových jedinců, které tvoří tzv. jádro (hardcore hooligans), bylo mezi fotbalovými příznivci vždy celkem málo, ale početnější umírněnější jedinci, kteří je obklopovali, hráli v některých případech důležitou roli. Jejich aktivní či pasivní podpora nebo nesouhlas přispívaly k eskalaci nebo utlumení rodícího se konfliktu.

V posledních letech došlo také k velké politizaci chuligánských skupin. Podle politické orientace můžeme vymezit:

- apolitické chuligány, kteří nemají zájem o politiku v souvislosti se svojí chuligánkou činností a také mohou, ale nemusí odmítat rasistické i jiné politizující tendence ve fotbale, čímž by paradoxně vstoupili do politického prostoru,
- ultrapravicové chuligány, které můžeme členit podle případného příklonu k jednotlivým proudům ultrapravice,
- ultralevicové chuligány (také v případě ultralevice lze vysledovat řadu různých ideových proudů, příklon k nim však může být nejednoznačný),
- etnicko-regionalistické chuligány, kteří jsou zpravidla příslušníky etnických menšin anebo obyvatelé marginalizovaných regionů,
- náboženské chuligány, kteří chtějí svým jednáním podpořit vlastní náboženskou skupinu [7].

4.1.3 Fotbaloví chuligáni v ČR

Problém fotbalového chuligánství zasáhl také české území. Řadu jeho vlastností je však poměrně těžké podřadit do obecnějších kategorií či typologií, zejména s ohledem na dynamické procesy, které v něm probíhají. Jednotlivé chuligánské skupiny stále hledají jistá

„pravidla“ a ustálenější mechanismy své existence. Proto je charakteristika českého fotbalového chuligánství obtížná, k čemuž přispívá i nevyhraněnost a nevyprofilovanou částí fotbalových gangů.

Ve druhé polovině devadesátých let vznikaly postupně při několika klubech chuligánské skupiny se stabilními názvy a konzistentním členstvem, které se vymezily jako součást chuligánské scény a pravidelně se zúčastňují fotbalových zápasů a také bitek. Na úrovni národní reprezentace jednotná chuligánská scéna neexistuje, jako tomu je například v Anglii. Skupin podporujících jeden tým je většinou více. Stejně jako v zahraničí se však také chuligánské skupiny v ČR distancovaly od bezprostřední „fanouškovské“ vazby na fotbalové kluby svými svéráznými pojmenováními. Těmito názvy se vymezují vůči neorganizovaným, krátkodobě existujícím nebo náhodným skupinám i vůči jiným chuligánským gangům. První pojmenovaný gang vznikl pravděpodobně při Spartě Praha (Brigáda Drábek z Lasičky). V současné době má téměř každý prvoligový a druholigový klub z většího města část svých příznivců, které můžeme označit jako fotbalové chuligány. Některé chuligánské gangy v ČR se skládají pouze z několika jednotlivců, největší gangy však mají několik desítek členů. Členy nejsou pouze lidé z nižších sociálních vrstev, ale také řada lidí ze střední třídy či ze středoškolského a někdy dokonce i vysokoškolského prostředí, kteří chuligánství vnímají jako atraktivní náplň volného času a „adrenalinový sport“.

Několik chuligánských gangů vydává fanziny, resp. ziny, které se zabývají děním na chuligánské scéně. Tyto tiskoviny obsahují popisy jednotlivých střetů mezi skupinami, popisy chuligánských akcí či gangů v jiných zemích, reportáže z výjezdů do zahraničí, fotografie vztahující se k tématu apod. Vzniklo také několik chuligánských internetových stránek. V současnosti na chuligánské scéně působí např. skupiny Red Pirates Sparta, Brigáda Drápek z Lasičky (Sparta Praha), Frakce rudý úder (Sparta Praha), Hooligans Hovada Zubr (Olomouc), Orthodox Fans Brno, Torcida (Brno), Bulldog Corps Opava, MarienBad Ultras (Baník Ostrava) a další [7], [14].

4.1.4 Politika proti fotbalovému chuligánství ČR

ČR je členem různých mezinárodních organizací, které se částečně věnují problematice fotbalového chuligánství (projevům rasismu, nacionálního šovinismu apod. při fotbalových zápasech), a to i na území ČR (zejména v rámci boje proti rasismu, terorismu a policejní spolupráce).

V Česku funguje jako mezipřesortní iniciativně koordinační vládní orgán Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních, která má deset členů a schází se dvakrát ročně. Tato komise byla zřízena při Ministerstvu vnitra ČR v roce 1996 na základě usnesení vlády ČR č. 27 ze dne 11. ledna 1995, kterým ČR přistoupila k Evropské úmluvě k diváckému násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních, zvláště pak při fotbalových zápasech.

Členy komise jsou zástupci Ministerstva vnitra (MV ČR), Policie ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), přizvanými spolupracujícími subjekty pak zástupci Českomoravského fotbalového svazu (ČMFS) a Českého svazu ledního hokeje (ČSLH) a také Svaz měst a obcí.

Jedním z úkolů Komise je také každoroční zpracování tzv. Národní zprávy k diváckému násilí a nevhodnému chování, zejména při fotbalových zápasech. Tato zpráva je předkládána na jednání Stálého výboru Evropské úmluvy. Aktivita Komise se zaměřuje na zlepšení spolupráce Policie ČR a sportovních klubů při přípravě a realizaci bezpečnostních opatření při fotbalových a hokejových utkáních a na informování Policie ČR i svazů o současných evropských trendech zvyšování bezpečnosti na stadionech a prevence diváckého násilí (bariéry, oplocení, účinná kontrola davu např. kamerovými systémy).

Ministerstvo vnitra ČR také podporuje a vytváří výchovné, informační a výzkumné programy, které mají za cíl snížit a eliminovat divácké násilí. Jednou z činností byl projekt z roku 2004 „Pozitivní fandovství“. Ministerstvo vnitra rovněž podporuje preventivní projekty fan-ambasád u příležitosti konání mezinárodních fotbalových akcí a je partnerem občanského sdružení ProFotballFans. Toto sdružení realizuje od září roku 2005 vzdělávací program pro fanoušky, ultras a sociální pracovníky pomocí lektorů z Německa.

Jednu z nejdůležitějších úloh mají při prevenci násilí místní orgány, jelikož mohou nejlépe koordinovat a podporovat mládežnické aktivity s využitím sportu jako důležitého nástroje prevence kriminality a integrace do společnosti.

Hlavním cílem v r. 2008 bylo zapojování ČR do mezinárodní spolupráce při potírání diváckého násilí, a to v návaznosti na směrnici Rady Evropské unie č. 2002/348/JHA, která se týká bezpečnosti v souvislosti s fotbalovými zápasy s mezinárodní dimenzí. Primárním cílem

této směrnice bylo zřízení Národního fotbalového informačního bodu jako součásti policie, který bude sloužit jako přímý centrální kontaktní bod pro výměnu důležitých informací.

Jako reakce na stoupající agresivitu na fotbalových stadionech byla novelizovaná smlouva mezi Policejním prezidiem ČR a ČMFS, garantování dohledu nad dodržováním Projektu Stadionu 2003 ČMFS, úzké součinnosti mezi ČMFS, fotbalovými kluby a Policií ČR. Při ČMFS rovněž existuje Komise pro bezpečnost stadionů, která pomohla realizovat pětiletý program modernizace stadionů Stadiony 2003 [7].

Do roku 2009 odpovídali za bezpečnostní opatření při fotbalových zápasech v ČR místně příslušní policejní funkcionáři. Avšak 1. 1. 2009 vešel v platnost **nový zákon o Policii**, podle kterého nese plnou odpovědnost za dění na stadionu pořadatel akce.

Úkoly Policie ČR jsou následující:

- Účinná prevence diváckého násilí,
- zajištění okamžité policejní reakce (v případě závažného porušování veřejného pořádku, zdraví a majetku osob nebo na žádost majitele sportovního zařízení),
- „spotteři“ (policejní specialisté na problematiku diváckého násilí, kteří jsou přítomni na stadionech),
- zajištění bezpečnosti osob a majetku při konání rizikového utkání,
- výměna informací mezi policií, ČMFS a fotbalovými kluby při rizikových zápasech,
- spolupráce při školení pořadatelského sboru,
- koordinace mezinárodní policejní spolupráce při prevenci a potírání diváckého násilí.

Hlavní zásady spolupráce mezi ČMFS a Policií ČR:

- Poskytování vzájemné pomoci v rámci plnění svých úkolů,
- policie bude předávat klubu informace a požadavky potřebné pro předcházení a řešení diváckého násilí pořadatelskou službou,
- v případě zákroku na stadionu zajistí bezpečnostní pracovník klubu činnost pořadatelské služby dle požadavků velitele policejního opatření.

Povinnosti provozovatele sportovního zařízení:

- Vydat a zveřejnit návštěvní řád,

- přerušit nebo ukončit probíhající utkání a bez odkladu požádat o spolupráci Policii ČR (pokud dojde k nepokojům v hledišti),
- náhrada vynaložených nákladů (v případě, že dojde k ohrožení bezpečnosti v důsledku toho, že vlastník neučinil veškerá opatření a pokojný stav je nucena obnovit Policie ČR) [21].

Výzkumné šetření k dané problematice

Vlastní výzkumné řešení jsem provedl pomocí dotazníku. Tento dotazník se týká bezpečnosti na sportovních utkáních a změny právních předpisů v oblasti zajišťování bezpečnosti na fotbalových stadionech, vyplývající ze zákona o Policii z roku 2009. Tento dotazník jsem rozdál na fotbalovém stadionu v Uherském Hradišti při zápase 1. fotbalové ligy náhodně vybraným lidem a také lidem ze svého okolí, kteří často navštěvují fotbalová utkání. Na tento dotazník celkem odpovědělo 65 osob, z toho 61 mužů a 4 ženy.

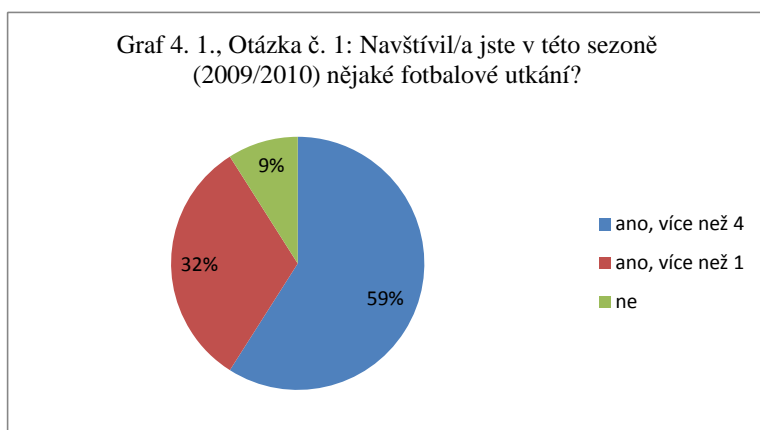
Vyhodnocení dotazníku:

Otázka č. 1: Navštívil/a jste v této sezoně (2009/2010) nějaké fotbalové utkání?

38 lidí odpovědělo ano, více než 4,

21 lidí odpovědělo ano, více než 1,

pouze 6 lidí odpovědělo, že ne.

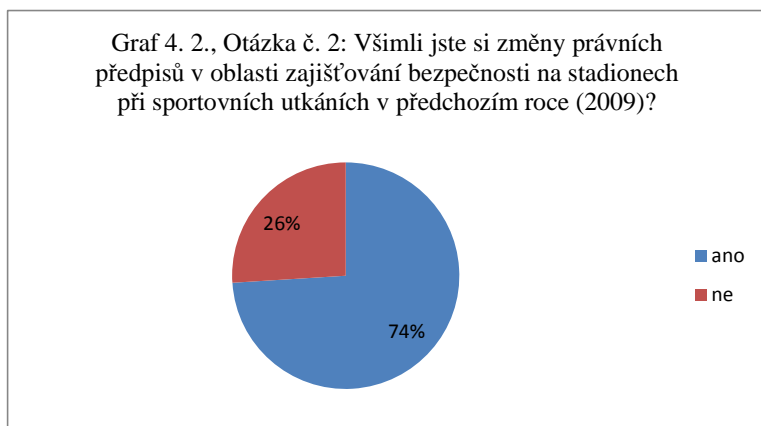


Z odpovědí vyplývá, že většina dotazovaných (91 %) navštívila alespoň jedno fotbalové utkání. Předpokládá se tedy, že by měli mít o dané problematice přehled.

Otázka č. 2: Všimli jste si změny právních předpisů v oblasti zajišťování bezpečnosti na stadionech při sportovních utkáních v předchozím roce (rok 2009)?

48 lidí odpovědělo ano,

17 lidí odpovědělo, že ne.



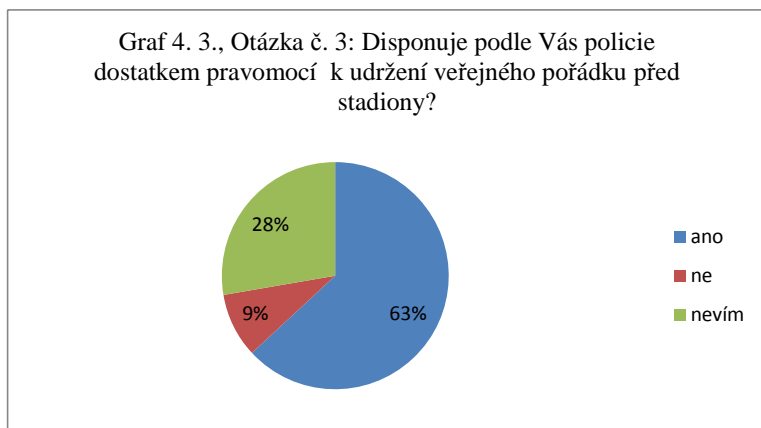
Většina dotazovaných (74 %) zaznamenala tuto změnu právních předpisů. Určitě tomu dopomohla i média. V médiích se totiž velmi propíralo první fotbalové utkání, které se uskutečnilo po změně těchto právních předpisů. Jednalo se o utkání mezi 1. FC Brno a FC Baníkem Ostrava. Ostravští fanoušci vběhli na hřiště a utkání muselo být na několik desítek minut přerušeno. Sjednat pořádek nakonec musela policie, která podle nového zákona nebyla přítomna na stadionu.

Otázka č. 3: Disponuje podle Vás policie dostatkem pravomocí k udržení veřejného pořádku před stadiony?

41 odpovědělo, že ano.

6 lidí odpovědělo, že ne.

18 lidí odpovědělo, že neví.



Většina dotazovaných (63 %) si myslí, že Policie ČR disponuje dostatkem pravomocí a nástrojů k tomu, aby byla schopna udržet pořádek před stadiony. Těmito nástroji mohou být např. policejní vrtulníky, pořádková jednotka, kynologové, pracovníci služby kriminální policie, hlídky na koních atd.

Otázka č. 4: Jak jste celkově spokojen/a s prací policie v oblasti udržování pořádku při fotbalových utkáních?

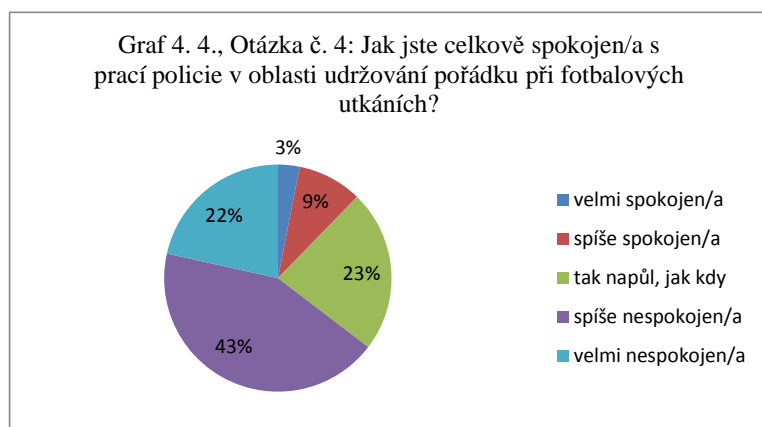
2 lidí odpověděli, že jsou velmi spokojeni,

6 lidí odpovědělo, že jsou spíše spokojeni,

15 lidí odpovědělo, že jsou spokojeni tak napůl, jak kdy,

28 lidí odpovědělo, že jsou spíše nespokojeni,

14 lidí odpovědělo, že jsou velmi nespokojeni.



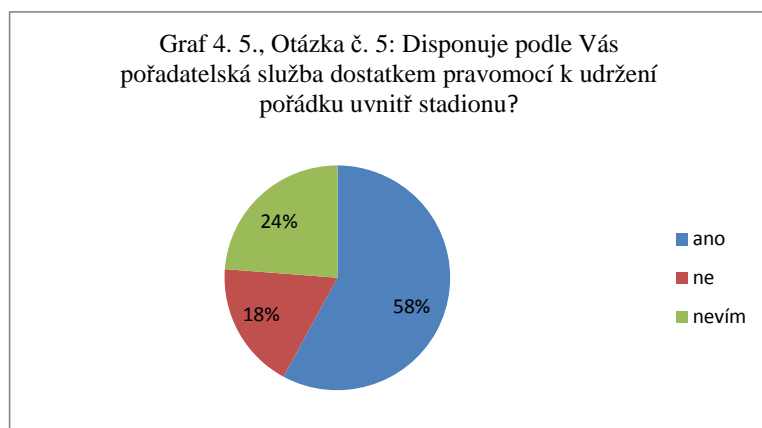
Z odpovědí vyplývá, že fotbalová veřejnost je nespokojena s prací policie v oblasti udržování pořádku při fotbalových utkáních. Lze to připsat tomu, že policie není v naší společnosti příliš oblíbená. Někdy si ovšem za to může policie sama, a to díky nepřiměřeným zásahům proti fanouškům, kteří se nijak zvlášť neprovinili. Vyplývá to i z vyjádření jednoho fanouška Baníku Ostrava po zápase s Bohemians 1905: „ČT už v neděli přinesla nesmysly o uskutečněné bitce fans a dalo se tušit, že po klidných výjezdech do Teplic a Liberce nás v Praze čekají policejní represe. Ponižování si především užili fanoušci cestující vlakem. Jedna skupina byla pět hodin utlačována v policejním obležení, bez možnosti svobodného pohybu, když se chtěli najíst. Jiným byl omezen výstup z vlaku a tři a půl hodiny před zápasem byli v kordonu odvedeni na stadion.“

Otázka č. 5: Disponuje podle Vás pořadatelská služba dostatkem pravomocí k udržení pořádku uvnitř stadionu?

38 lidí odpovědělo, že ano.

12 lidí odpovědělo, že ne.

15 lidí odpovědělo, že neví.



Z odpovědí vyplývá, že stávající právní úprava by měla vybavovat člena pořadatelské služby dostatečnými pravomocemi k udržení pořádku a bezpečnosti na fotbalových stadionech. Hlavní oprávnění pořadatele vycházejí z návštěvního řádu, který mj. stanovuje pravidla chování fanoušků a důsledky porušení těchto pravidel.

Otázka č. 6: Jak jste celkově spokojen/a s prací pořadatelů při fotbalových utkáních?

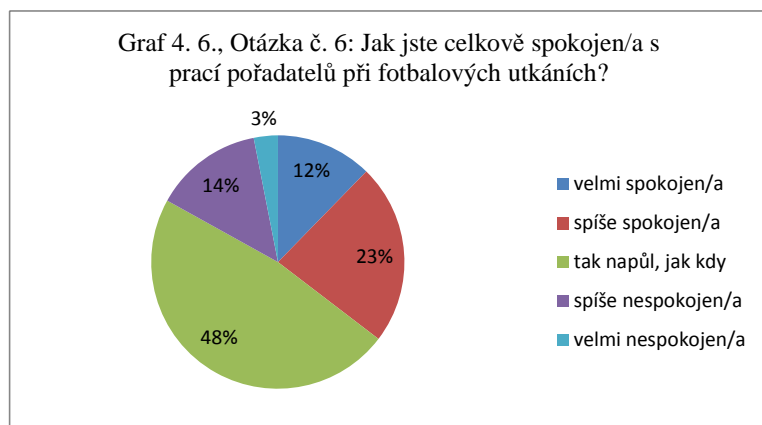
8 lidí odpověděli, že jsou velmi spokojeni,

15 lidí odpovědělo, že jsou spíše spokojeni,

31 lidí odpovědělo, že jsou spokojeni tak napůl, jak kdy,

9 lidí odpovědělo, že jsou spíše nespokojeni,

2 lidí odpovědělo, že jsou velmi nespokojeni.



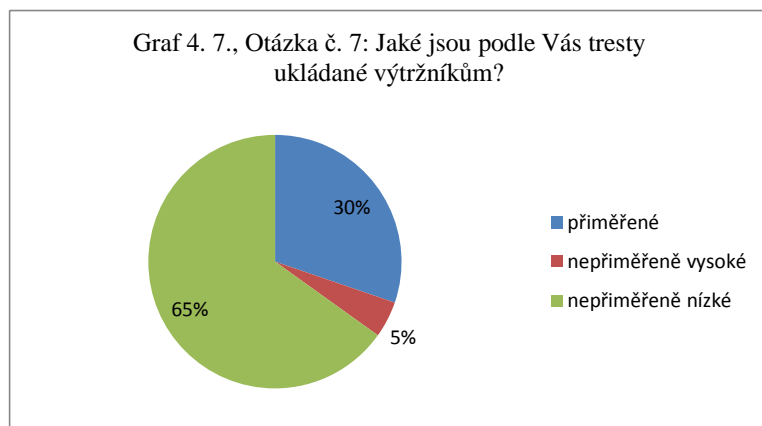
Většina dotazovaných uvedla, že je spokojena tak napůl (48 %). Lidé jsou tedy více spokojeni s prací pořadatelů při sportovních utkáních, jak s prací policie. Jak bylo uvedeno výše, může to být i tím, že policie není příliš oblíbená.

Otázka č. 7: Jaké jsou podle Vás tresty ukládané výtržníkům?

20 lidí odpovědělo, že přiměřené,

3 lidí si myslí, že nepřiměřeně vysoké,

42 lidí odpovědělo, že nepřiměřeně nízké.



Většina dotazovaných (65 %) je nespokojena s tím jaké tresty jsou ukládané výtržníkům. Považují je za nepřiměřeně nízké. Možným řešením by mohlo být zavedení doživotního zákazu vstupu na fotbalová utkání pro zvláště problémové fanoušky. Bylo by také potřeba zřídit nějakou instituci, kde by se tito fanoušci v době konání zdržovali, tak jako to funguje ve Velké Británii.

Otázka č. 8: Zvýšila se podle Vás v uplynulém roce úroveň vstupních kontrol na stadiony při fotbalových utkáních?

33 lidí odpovědělo, že ano,

6 lidí odpovědělo, že ne,

26 lidí změnu nezaznamenalo.

Graf 4. 8., Otázka č. 8: Zvýšila se podle Vás úroveň vstupních kontrol na stadiony při fotbalových utkáních?

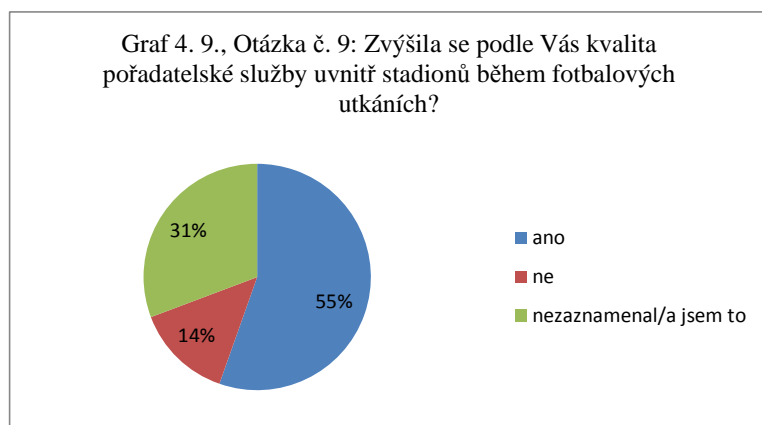


Otázka č. 9: Zvýšila se podle Vás v uplynulém roce kvalita pořadatelské služby uvnitř stadionů během fotbalových utkání?

36 lidí odpovědělo, že ano,

9 lidí odpovědělo, že ne,

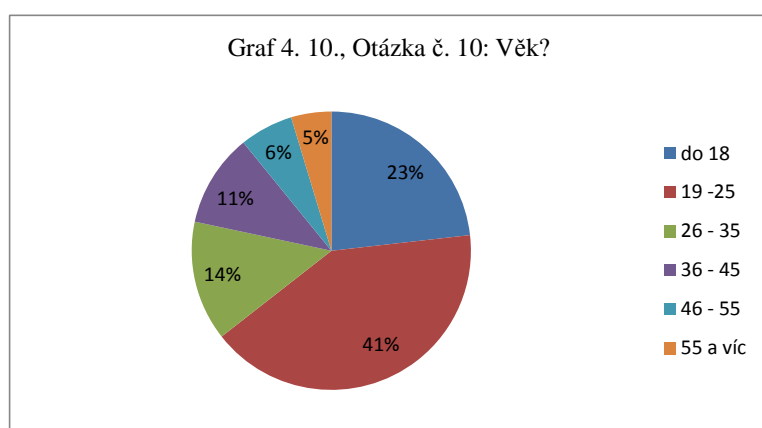
20 lidí změnu nezaznamenalo.



Z odpovědí na otázky č. 8 a 9 lze usuzovat, že kvalita pořadatelské služby uvnitř stadionu se zvýšila. Důvodem může být to, že fotbalové kluby jsou podle nového zákona zodpovědné za udržení pořádku na stadionech. V případě, že by nebyly schopné udržet pořádek na stadionech a zasahovaly by tedy policie, musely by platit zaplatit veškeré výdaje spojené s tímto zásahem. A proto raději investují do pořadatelské služby, čímž se její kvalita zvyšuje. S tím souvisí také zvýšení úrovně vstupních kontrol. Kluby si dávají větší pozor, koho na stadion vpouštějí.

Otázka č. 10: Věk?

15 dotazovaných bylo méně jak 19 let.
27 dotazovaných bylo mezi 19 až 25 let,
9 dotazovaných bylo mezi 26 až 35 let,
7 dotazovaných bylo mezi 36 až 45 let,
4 dotazovaných bylo mezi 46 až 55 let,
3 dotazovaných bylo více jak 55 let.



Z odpovědí vyplývá, že fotbalová utkání navštěvují spíše mladší diváci. To může být způsobené tím, že starší lidé přestali českému fotbalu důvěřovat. Dopomohla tomu jistě korupční aféře z roku 2004. Další možnou příčinou může být také atmosféra na stadionech, která je plná vulgarismů. Naopak někteří mladí lidé chodí na fotbalová utkání jenom kvůli atmosféře na stadionu.

Posouzení účinnosti této politiky

Z daného šetření vyplývá, že jak Policie ČR, tak i poradatelská služba by měli disponovat dostatečnými pravomocemi a nástroji k tomu, aby udrželi pořádek na fotbalových stadionech. Pachatele za divácké násilí je ovšem třeba medializovat a více postihovat. Velmi důležitá je také spolupráce mezi ČMFS s fotbalovými kluby a Policií ČR. Policie ČR není dle mého názoru dostatečně aktivní při pořádání sportovních akcí a využívá sporadicky nástroje ke zjednání veřejného pořádku.

4.1.5 Evropská politika proti fotbalovému chuligánství

Aktivity Rady Evropy

Z evropských mezivládních organizací se stabilně politikou proti fotbalovému chuligánství začala zabývat zejména Rada Evropy⁴. Pro potírání fotbalového násilí má největší význam Evropská úmluva k diváckému násilí a nevhodnému chování na fotbalových stadionech. Byla podepsána v srpnu 1985 jako reakce na tragédii v Bruselu v témže roce⁵. Poté následovala celá řada aktů orgánů Rady Evropy, připravených především Stálým výborem Evropské úmluvy k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech. Jde např. o doporučení o prodeji a konzumaci alkoholu (1987), dále o různá doporučení k policejní spolupráci (často v návaznosti na konkrétní fotbalové akce, jako mistrovství Evropy či světa), o identifikaci a o nakládání s delikventy, k pravidlům o prodeji lístků (1989, 2002), o oplocení na fotbalových stadionech atd.

Aktivity Evropské unie

V prosinci 2001 bylo přijato Rozhodnutí Rady – Příručka s doporučeními pro mezinárodní policejní spolupráci a opatření k předcházení a kontrole násilností a výtržnictví v souvislosti s fotbalovými zápasy mezinárodního rozměru, kterých se účastní alespoň jeden členský stát. Upravuje informační management policejních složek, spolupráci mezi policejními složkami a pořadatelskými službami. Také obsahuje katalog „Mediální politika a komunikační strategie“ pro policisty či úřady při velkých mistrovstvích a utkáních. Mediální politika by měla vést k pozitivnímu image policie a úřadů na veřejnosti, zlepšenému diváckému komfortu a podpoře sportovního jednání diváků, k dojmu u diváků, že špatné jednání se nevyplácí, zprostředkování pocitu bezpečnosti a obeznámení veřejnosti s policejními opatřeními a předcházení nepokojům. Také byla upravena role pořadatelů. V dubnu 2002 bylo přijato rozhodnutí Rady o bezpečnosti při fotbalových utkáních mezinárodního významu. Zakotvuje zejména zřízení Národních informačních styčných bodů policie v každém členském státě. Tyto body jsou přímými a centrálními kontaktními centry pro výměnu důležitých informací a pro přeshraniční spolupráci při fotbalových utkáních mezinárodního významu. Národní

⁴ Rada Evropy vznikla v roce 1949 jako organizace západoevropských států (zakládajícími členy byly Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Švédsko a Velká Británie). Její hlavní úlohou bylo podporovat jednotu a spolupráci v Evropě, spolupracovat v oblastech hospodářství, kultury a vědy a hlavně pak přispět k demokratizaci a prosazování menších práv (Schubert, Klein 99-100).

⁵ V květnu v roce 1985 se na Heyselově stadionu v Bruselu před finále Poháru mistrů evropských zemí mezi Juventusem Turín a Liverpoolem FC stala tragédie. Při rvačkách mezi fanoušky obou klubů a následné vřavě přišlo o život 39 lidí, z toho 32 Italů.

fotbalový styčný bod má mj. v souladu s příslušnými národními a mezinárodními předpisy přístup k informacím o osobních datech rizikových fanoušků. (MSS)

Aktivity UEFA a FIFA

Kromě mezinárodních mezivládních organizací se fotbalovým násilím a rasismem při fotbale zabývají také mezinárodní fotbalové organizace. V Evropě jde zejména o Svaz evropských fotbalových svazů (Union of European Football Associations – UEFA⁶). Problémy řeší zejména Kontrolní a disciplinární komora UEFA. UEFA může klub nebo svaz varovat, udělit peněžitý trest, případně zakázat účast diváků na zápasech, přeložit zápas na jiné stadiony, či uzavřít stadion. Dalšími sankcemi může být např. anulace výsledku, opakování zápasu, odebrání bodů apod. V nejhorších případech dokonce může kluby vyloučit ze soutěží. UEFA také podporuje fanoušky, kteří organizují aktivity proti násilí a rasismu při fotbale.

Také Mezinárodní federace fotbalových svazů (Fédération Internationale de Football Associaton – FIFA⁷) se zabývá problému a fotbalového rasismu. Spolupracuje přitom s regionálními i národními svazy a s vládními orgány (včetně policie). Různými kampaněmi rovněž podporuje duch fair play ve fotbalu obecně. (MSS)

V Evropě se v posledních letech vytvořila poměrně rozsáhlá síť různých vládních i nevládních organizací a skupin bojujících jednak proti fotbalovému násilí, jednak proti rasismu ve fotbale. Ve srovnání s osmdesátými léty je účinnost opatření mnohem větší, zcela se však násilnické a rasistické incidenty na stadionech i mimo ně vymýtit nepodařilo. Ukazuje se, že stále silněji je fotbalové chuligánství eliminováno aktivitami bezpečnostních složek i přijímáním účinné legislativy na straně státu a angažovaností hráčů, klubů a „fanouškovských legend“ proti brutálním chuligánským a rasistickým projevům na straně nevládních organizací z fotbalového prostředí [7].

4.1.6 Možnosti prevence proti fotbalovému chuligánství

Podle doporučení Stálého výboru Rady Evropy č. 1/2003 o úloze sociálních a výchovných opatření v prevenci násilí při sportovních utkáních by měli signatáři úmluvy (tedy i ČR) měli:

⁶ UEFA byla založena v roce 1954 a od prvních výraznějších konfliktů na stadionech i mimo ně ve spolupráci s národními svazy snaží zlepšit situaci na stadionech. Disponuje různými kontrolními a sankčními opatřeními i katalogy s jednotlivými typy prohřešků hráčů i diváků.

⁷ FIFA vznikla v roce 1904 a v současnosti má přes 190 členů z celého světa

- Přijmout preventivní sociální a výchovná opatření pro zlepšení práce s fanoušky.
- Vytvořit zásady práce s fanoušky, založit pro ně informační centra.
- Motivovat sportovní kluby, aby se svými fanoušky navazovaly užší vztahy. podporovaly zakládání oficiálních oficiálních fanklubů a umožňovaly jim stát se nedílnou součástí života fotbalového celku.
- Zvýšit podvědomí klubů o úloze, kterou mohou hrát ve svém sociálním prostředí.

V roce 2006 vydalo Ministerstvo vnitra brožuru „Prevence diváckého násilí při sportovních utkáních. Role místních a regionálních orgánů veřejné správy v prevenci násilí při sportovních utkáních“ shrnující doporučení Rady Evropy.

Fotbalové kluby a federace by se měly naučit orientovat na své fanoušky, přiblížit se jim a navázat s nimi přátelské vztahy. Osvědčil se především systém, na kterém jeden funkcionář klubu s rozhodujícími pravomocemi je pověřen vztahy s fanoušky. Ten garantuje fanouškům klubovou podporu a zodpovídá za věcnou a plynulou komunikaci mezi fotbalovým oddílem a fanklubem.

Větší kluby by měli také založit oddělení práce s fanoušky, která by se věnovala rozvíjení dobrých vztahů s fanoušky. V závislosti na povaze klubu se může jednat o prodej vstupenek, organizaci utkání, šíření informací o klubu, pořádání společných cest na utkání atd. Velké evropské kluby často na podobných pozicích zaměstnávají samotné fanoušky, kteří fungují jako prostředníci mezi klubem a fanoušky.

Také cílená práce s fanoušky jako součást proaktivních preventivních činností je velmi důležitá. Základním principem cílené práce s fanoušky je práce profesionálů přímo v terénu, zaměřená zejména na skupiny mladých fotbalových fanoušků [20].

4.2 Rasismus na fotbale

V západní Evropě se již několik let větší pozornost soustřeďuje na problematiku skutečného i domnělého rasismu na fotbale. Rasismus na fotbale není totožný s fotbalovým chuligánstvím, i když se s ním může prolínat. Bojuje se nejenom proti rasistickým projevům publika (které nemusí být vázané pouze na organizované skupiny chuligánů), ale rovněž proti rasistickým poznámkám mezi hráči [19].

4.2.1 Rasistické projevy fotbalových chuligánů

Rasistickými projevy fotbalových chuligánů jsou např.:

- hlásání rasistických názorů na hráče odlišné barvy pleti, které jsou v rasistické scéně ustálenými stereotypy,
- rasistické nadávky, znevažující projevy (bučení nebo pískot při dotyku takového hráče s míčem, vydávání opičích skřeků na hráče tmavé pleti, házení banánů na černochoy apod.), výhrůžky či přímé fyzické útoky vůči hráčům odlišné barvy pleti,
- užívání rasistických hesel (včetně jmen známých rasistů), chorálů a symbolů, ať již verbálně nebo na transparentech, v chuligánských tiskovinách nebo na jejich internetových stránkách, včetně chatů [14].

4.2.2 Politika proti rasismu na fotbale

FIFA i UEFA vytvářejí speciální fondy na kampaně proti rasismu, kam plynou peníze z pokut uložených fotbalovým klubům a z prodeje propagačních triček, dresů a dalších předmětů. FIFA také založila pracovní skupinu pro potírání rasistických projevů na stadionech, která je složena z bývalých hráčů a trenérů.

Dokumenty Rady Evropy kritizují výbuchy rasismu při fotbalových utkáních a upozorňují na to, že sport by měl vést k vzájemné úctě, toleranci a férové hře, ve které není pro rasismus místo. Odpovědnost za boj proti rasismu nesou rovněž fotbalové kluby, fotbalový svaz, orgány státní správy a nevládní organizace. Přesto se i na českých fotbalových stadionech častokrát setkáváme s projevy fotbalových radikálů, které mají blízko k propagaci fašismu a nacismu. Na fotbalových stadionech někdy vyvolávání nacističtí zločinci, lze se setkat i s hajlováním (především mladíků pod vlivem alkoholu), vyvoláváním rasistických a provokativních hesel (např. s pokřikem: „racists, fasists, hooligans“ atp.).

Na evropské úrovni se organizují také fotbaloví fandové, kteří s násilím a rasismem nejenže nesouhlasí, ale také aktivně proti těmto jevům vystupují. Celá řada jich existuje na lokální a národní úrovni a mezinárodní spolupráce mezi jednotlivými organizacemi často probíhá neformálně. Vznikají však také stabilněji fungující evropské organizace a sítě. Např. v Anglii vzniklá kampaň „Let's Kick Racism Out of Football“ našla odezvu rovněž v některých dalších zemích, např. v Polsku v podobě kampaně: „Wykopmy rasizm ze stadionów“ nebo v Nizozemsku prostřednictvím hesla „When Racism Wins, the Sport Loses“ („Když rasismus

vítězí, sport prohrává“), které je formou plakátů zobrazováno v prostorech vlakových nádraží a na autobusových a tramvajových zastávkách. Anglickou organizaci „Kick it out“ se částečně nechala inspirovat nejdůležitější ze současných celoevropských antirasistických sítí – Football Against Racism in Europe (FARE).

FARE vznikla v únoru 1999. Sdružila přes 40 organizací ze třinácti evropských zemí (hlavně antirasistické fotbalové kampaně, fanouškovské projekty a fankluby, sportovní kluby a organizace na ochranu lidských práv). FARE nehodlá tolerovat rasismus na stadionech, na hřištích, ve fotbalové administrativě, ve fotbalovém trenérství ani ve fotbalovém tréninku. Spolupracuje s UEFA, FIFA, pořadateli a organizátory, Evropskou unií apod. FARE také realizovala různé kampaně na podporu svých idejí a vydává rovněž letáky a časopisy. Vypracovala i desetibodový protirasistický plán pro kluby⁸, který následně přijala i UEFA [14], [7], [19].

⁸ Desetibodový protirasistický plán pro kluby je uveden v příloze č. 4.

5 Shrnutí výsledků šetření, náměty, připomínky

Z uvedeného šetření vyplývá, že s přílivem peněz do sportu se začaly množit a rozšiřovat negativní jevy jako jsou doping, korupce a agresivita sportovců. Samozřejmě, že se tyto jevy vyskytovaly i v minulosti, ale ne v takové míře. Komeracionalizace sportu má jistě také své pozitivní stránky. Například vznikají nová sportovní odvětví a s tím související nová pracovní místa ve sportu. Nicméně negativní stránky převažují. Peníze budou bezesporu do sportu stále plynout. Tomu zabránit nelze. Je však třeba zamezit dalšímu šíření negativních jevů, které s přílivem peněz souvisejí. Nabízejí se různá preventivní opatření v oblasti dopingu a korupce. Když nepomohou ani tyto preventivní opatření a sportovci a funkcionáři se budou neustále uchýlovat k podvádění, je třeba sáhnout k tvrdým represivním opatřením. Například doživotním zákazem činnosti.

Dopingu je v ČR i ve světě věnována velká pozornost. Existují mezinárodní úmluvy proti dopingu, národní antidopingové výbory a laboratoře, v některých zemích i speciální vnitrostátní legislativa a také velká mezinárodní instituce WADA. Na boj proti dopingu jsou také vynakládány velké prostředky. To se také začíná pomalu projevovat a na posledních ZOH ve Vancouveru už nebylo tolik pozitivních dopingových případů jako v minulosti. Také na Tour de France se v posledních letech snížil počet dopujících cyklistů. Doping však samozřejmě úplně ze světa sportu nevymizel a asi se tak ani nikdy nestane.

Žádná z těchto opatření týkajících se dopingu však ve vztahu ke korupci neexistují. Je otázkou, proč tomu tak je. Jestli je korupce pokládána za méně nebezpečnou nebo považována za morálně přijatelnější. Existují i další vysvětlení. Např. že odhalit doping je mnohem jednodušší a hlavně technicky přesné a téměř nezpochybnitelné. Faktem zůstává, že přestože jsou oba problémy svým škodlivým dopadem na sport obdobné, jejich předcházení a potlačování je věnována zcela odlišná pozornost.

Projevy diváckého násilí a rasismu na sportovních utkáních jsou dalším závažným jevem současného sportu. Této problematice je věnována minimálně stejně velká pozornost jako dopingu. Problémem diváckého násilí a rasismu na sportovních utkáních se na mezinárodní úrovni zabývají jednak vládní organizace (Rada Evropy, EU) a jednak nevládní organizace (UEFA, FIFA). Na evropské úrovni dokonce existují skupiny fotbalových fanoušků, kteří

proti projevům násilí a rasismu na stadionech aktivně bojují. U nás se tímto problémem zabývá mj. Ministerstvo vnitra. To právě iniciovalo změnu právních předpisů v oblasti zajišťování bezpečnosti na stadionech při sportovních utkáních, která se udála v roce 2009. Z vlastního výzkumného šetření jsem chtěl zjistit, jestli tuto skutečnost zaznamenala a jak ji vnímá široká fotbalová obec. Z výsledků šetření lze soudit, že tuto změnu fotbalová veřejnost zaznamenala. Dotazovaní si všimli také, že se zvýšila úroveň vstupních kontrol a z kvalitnila se pořadatelská služba. Nicméně většina dotazovaných je nespokojena s výší trestu pro výtržníky a také s prací policie v oblasti udržování pořádku při fotbalových utkáních. S prací pořadatelů v oblasti udržování pořádku při fotbalových utkáních je fotbalová veřejnost spokojena více.

Z počátku se spekulovalo, jestli byla tato změna prospěšná. Našlo se hodně kritiků, a to i z řad samotných fotbalových klubů, které si tak musely najímat soukromé bezpečnostní služby a také investovat do pořadatelské služby. Do not těmto kritikům nahrál hned první zápas, který se konal po této změně právních předpisů. Jednalo se o zápas 1. FC Brno vs. FC Baník Ostrava. Ostravští fanoušci vnikli na hrací plochu a utkání tak muselo být přerušeno. Nakonec stejně musela zasahovat policie. Od tohoto zápasu se však žádné výraznější excesy fotbalových fanoušků nekonaly. Takže se dá soudit, že tato změna byla vcelku účinná. Jednoznačně ale existuje prostor pro zlepšení. V březnu tohoto roku schválil Parlament ČR novelu zákona, podle kterého by se Policie ČR měla vrátit na fotbalové utkání při rizikových zápasech. Mezi riziková utkání můžeme zařadit již výše zmíněný souboj dvou moravských týmů, derby pražských „S“ či zápas mezi Spartou a Baníkem.

Z častých změn právních předpisů týkajících se bezpečnosti na sportovních utkáních můžeme usuzovat, že se boj proti násilí a rasismu na sportovních utkáních v ČR teprve vyvíjí a najít ideální řešení bude ještě nějakou chvíli trvat. ČR by si mohla vzít příklad z Velké Británie, kde se s fotbalovým chuligánstvím vypořádali. Britská vláda stanovila podmínky pro státní dozor nad bezpečnostními opatřeními na stadionech. Každý stadion, na kterém se hraje profesionální fotbalové utkání, muselo získat licenci od obce, na jejímž území se nachází. Udělování licencí řídí Fotbalový licenční úřad. Každý klub také musí zaměstnávat na plný úvazek bezpečnostního manažera, který je v pravidelném kontaktu s bezpečnostními složkami státu. Mezi důležitá opatření patří propracovaný a obsáhlý výcvik pořadatelské služby. V roce

1989 vyšel na Britských ostrovech Zákon o fotbalovém diváctví⁹, který upravuje kontrolu vstupu diváků na fotbalové zápasy, zřizuje FLA a stanovuje trestné činy, které souvisejí s fotbalem. V Británii taktéž existuje Úřad pro zákazy vstupů na fotbalová utkání ve Velké Británii. Tento úřad vede evidenci a určuje, na které policejní stanici se bude chuligán v době utkání hlásit.

Příkladem by mohlo být také Německo, které klade důraz zejména na prevenci. Jednotlivé německé kluby se svými příznivci dlouhodobě komunikují a podílejí se na financování preventivních projektů. Tyto projekty jsou financovány také ze strany orgánů státní správy a samosprávy. S vrcholem preventivní s fotbalovými fanoušky bylo Mistrovství světa v roce 2006, zahraničním fotbalovým fanouškům byly totiž k dispozici mobilní a stacionární tzv. fan-ambasády, které sloužily jako poradní a informační služba pro fanoušky.

V západních zemích s fotbalovým chuligánstvím a rasismem už řadu let vcelku úspěšně bojují. Pokud si ČR republika vezme příklad z těchto zemí zvláště pak z Velké Británie, nevidím důvod, proč by se s těmito negativními projevy nemohla vypořádat taky. V současnosti jsou největší problémy s fotbalovými fanoušky na Balkáně a také v Turecku.

⁹ Tento zákon vyšel jako reakce na tragédii na stadionu Hillsborough v severoanglickém Sheffieldu. Před pohárovým semifinálovým utkáním mezi Liverpoolem FC a Nottinghamem Forest se část liverpoolských diváků snažila probít na tribunu, v nastalé tlačenci bylo umačkáno 96 lidí, dalších 200 bylo zraněno.

6 Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, jaké negativními jevy se ve sportu objevují, proč tomu tak je a jaká jsou možnosti prevence proti těmto jevům. Dalším cílem bylo stručně nastínit problém fotbalového násilí a rasismu na stadionech a také zjistit, kdo proti těmto jevům bojuje a jaká je účinnost této politiky. Ke splnění cíle jsem použil také dotazník, který se týká bezpečnosti na stadionech.

V mé práci charakterizuji negativní jevy, jako jsou komercializace sportu, doping, korupce a agrese sportovců. Uvádím zde také, jaké jsou příčiny těchto jevů a jaké jsou možná preventivní opatření. Svou pozornost jsem speciálně zaměřil na negativní jevy spojené se sportovním diváctvím. Těmi jsou fotbalové chuligánství a rasismus. Vymezuji zde pojem fotbalové chuligánství, rozdíl mezi fotbalovým divákem, fanouškem a chuligánem. Dále jsem rozdělil fotbalové násilí podle toho, jak se chuligáni projevují, jaká je jejich sociální role, na jaké objekty útočí a jaká je jejich politické orientace. Zvláštní kapitolu jsem věnoval také fotbalovému chuligánství v ČR. Hlavní pozornost jsem ovšem věnoval organizacím, které proti fotbalovému násilí bojují, a to jak na evropské úrovni, tak i v ČR. Snažil jsem se posoudit, jaká je účinnost politiky proti fotbalovému násilí v ČR. Zaměřil jsem se taktéž na rasismus na fotbale a na opatření vztahující se k tomuto nežádoucímu jevu.

Toto téma je nemožné obsáhnout zcela podrobně. Tato práce je určena široké sportovní veřejnosti, které není lhostejné, co se v současném sportu děje, a která ctí zásady fair play.

Na závěr se musím zmínit o situaci, která se nedávno udála na českých fotbalových trávnících. Dvacetiletý záložník Příbrami Josef Hušbauer se v zápase s Českými Budějovicemi přiznal, že za postranní čáru tečoval míč. Z následné situace však padl vítězný gól Jihočechů na 2:1. Za tento čin se na Josefa Hušbauera zlobili jak spoluhráči, tak také trenér Příbrami Marko. Ten označil přiznání teče za úplnou hloupost. Řekl také, že velký fotbal je velký byznys, a pokud v něm hráči chtějí být, musí být velmi agresivní, musí mít velkou touhu po vítězství. Na nějaké citlivé emoce, jaké předvedl příbramský záložník, prý není místo. Hušbauer poté označil své chování za chybu, kterou už nikdy neudělá. I z takového případu lze usuzovat, že čestná hra, jednání v souladu se zásadami slušného sportovního chování se ve výkonnostním sportu pokládají někdy spíše za slabost

a nadbytečnou překážku žádoucího výkonu. Alespoň Výkonný výbor ČMFS ocenil chování Josefa Hušbauera a odměnil ho cenou fair play. Místopředseda ČMFS Jindřich Rajchl uvedl: „Nám záleží na fair play a chceme se přiblížit normálnímu fungování sportu. Aby to, co bylo slušné, bylo normální a běžné, a aby nedocházelo k tomu, že takový hráč bude očerňován na veřejnosti.“ Jen by to chtělo víc takových prohlášení.

Seznam použité literatury:

- [1] BEYER, D. *Fotbalové násilí*, Brno: Masarykova univerzita, 2002, 70s.
- [2] ČIHOVSKÝ, J. *Sociologický výzkum*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, 41 s.
- [3] DEMETROVIČ, E.; ČELIKOVSKÝ, S. a kol. *Encyklopedie tělesné kultury p-ž*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1988. 382 s. ISBN 80-7096-046-9
- [4] DOVALIL, J. a kolektiv, *Olympismus*, vyd. 1. Praha: Olympia, 2004, 222 s. ISBN 80-7033-871-7
- [5] DURDOVÁ, I. *Sociálně-ekonomické aspekty sportu*. 1. vyd. Ostrava: Repronis, 2004. 86 s. ISBN 80-7329-075-8.
- [6] KING, M., KNIGHT, M. *Hoolifan – 30 let násilí*. vyd. 1. Nové Sedlo u Lokte: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2005. 175 s. ISBN 80-903556-1-7
- [7] MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbalové chuligáni*. vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3
- [8] PYŠNÝ, L. *Doping*, vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 96 s. ISBN 80-247-1702-6
- [9] SEKOT, A. *Sociologické problémy sportu*, vyd. 1. Havlíčkův Brod: Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s., 2008, 224 s. ISBN 978-80-247-2562-8
- [10] SLEPIČKA, P. *Fair play a současnost*. Sport report. 1994, 33 č. 9, s. 94-97
- [12] SLEPIČKA, P. *Sportovní diváctví*, 1. vyd. Praha: Olympia, 1990, 209 s. ISBN 80-7033-012-0.
- [13] SLEPIČKA, P., HOŠEK V., HÁTLOVÁ B. *Psychologie sportu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2009. 240 s. ISBN 978-80-246-1602-5
- [14] SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství*, vyd. 1. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství & nakladatelství, 2008. 280 s. ISBN 978-80-903556-3-7

Internetové zdroje:

- [15] BUREŠ, R., LACHMANN, M. Korupce a sport,
http://www.transparency.cz/pdf/sport_clanek.pdf, ze dne 26. 4. 2010
- [16] <http://www.blisty.cz/files/isarc/0002/20000203d.html>, ze dne 26. 4. 2010
- [17] <http://cs.wikipedia.org/wiki/Korupce>, ze dne 26. 4. 2010
- [18] http://www.antidoping.cz/co_je_doping.htm, ze dne 26. 4. 2010
- [19] SMOLÍK, J. Černobílý fotbalový svět,
<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=076&clanek=060713>, ze dne 26. 4. 2010
- [20] Manuál pro fotbalové kluby, vydalo Ministerstvo vnitra ČR, 2008,
<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=076&clanek=060713>, ze dne 26. 4. 2010

[21] Nová pravidla bezpečnosti na fotbalových stadionech, vydalo Ministerstvo vnitra ČR, 2009, www.policie.cz/soubor/02-prezentace-bezpeci-na-sportovnich-utkanich.aspx, ze dne 26. 4. 2010

[22] http://sk.wikipedia.org/wiki/Telesn%C3%A1_kult%C3%BAra, ze dne 30. 4. 2010

[23] http://cs.wikipedia.org/wiki/T%C4%9Blesn%C3%A1_v%C3%BDchova, ze dne 30. 4. 2010

[24] <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/TVS/2002/KODEX.PDF>, ze dne 3. 5. 2010

[25] http://www.antidoping.cz/prubeh_dk.htm, ze dne 3. 5. 2010

Seznam zkratk

| | |
|-------|---|
| ČSTV | Český svaz tělesné výchovy |
| ČMFS | Českomoravský fotbalový svaz |
| ATP | Associations of Tennis Professionals |
| MOV | Mezinárodní olympijský výbor |
| WADA | World Anti-Doping Agency |
| OSN | Organizace spojených národů |
| FIFA | Fédération Internationale de Football Association |
| UEFA | Union of European Football Association |
| ADVČR | Antidopingový výbor České republiky |
| MŠMT | Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy |
| ČSLH | Český svaz ledního hokeje |
| FARE | Football Against Racism in Europe |
| MVČR | Ministerstvo vnitra České republiky |
| MPV | Mezinárodní paralympijský výbor |
| ČOV | Český olympijský výbor |
| ČPV | Český paralympijský výbor |
| ČR | Česká republika |

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečné, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnou licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Uherském Hradišti dne 7. 5. 2010

.....
Josef Bařina

Adresa trvalého pobytu studenta:

Pod Bočky 1171
Vlčnov 687 61

Seznam příloh:

| | |
|--------------|---|
| Příloha č. 1 | Kodex sportovní etiky |
| Příloha č. 2 | Seznam dopingových látek a zakázaných postupů |
| Příloha č. 3 | Obecný postup při dopingové kontrole |
| Příloha č. 4 | Desetibodový rasistický plán pro kluby |
| Příloha č. 5 | Dotazník – bezpečnost na sportovních utkáních |